

1956 és következményei Simén Dániel unitárius teológiai tanár életpályájában ^[1]

Az 1956-os magyarországi forradalom eseményeit a Román Népköztársaság területén Kolozsvár központtal működő Unitárius Egyház fokozott figyelemmel és vitathatatlan rokonszenvvel követte. Ez a magatartás azonban nem maradt következmények nélkül, és a szocialista hatalom által konszolidációs céllal 1957-ben elindított országos méretű megtorlási akció 1959-ben az intézmény működésében is mélyreható átalakításokhoz vezetett: elítéltek és bebörtönöztek 17 egyházi személyt, zsarolással egy hatékonyan működő, az intézmény totális alávetettségét és felügyeletét biztosító informátorhálózatot építettek ki az államhatalom szemében kompromittálódott vagy megfélemlített egyházi tisztviselőkből.

Bevezető

Az 1956-os magyarországi forradalom eseményeit a Román Népköztársaság (RNK) területén Kolozsvár központtal működő Unitárius Egyház fokozott figyelemmel és vitathatatlan rokonszenvvel [popup title="követte" format="Default click" activate="click" close text="PÁL JÁNOS: Unitárius egyházvezetés 1945–1965 között. Egy célcsoport metamorfózisa. Magyar Kisebbség, 2013. 1. sz. 94–96."]. Ez a magatartás azonban nem maradt következmények nélkül, és a szocialista hatalom által konszolidációs céllal 1957-ben elindított országos méretű megtorlási akció 1959-ben az intézmény működésében is mélyreható átalakításokhoz vezetett: elítéltek és bebörtönöztek 17 egyházi [popup title="személyt" format="Default click" activate="click" close text="KOVÁCS SÁNDOR: Unitárius egyháztörténet. Protestáns Teológiai Intézet, Kolozsvár, 2009, 72."], zsarolással egy hatékonyan működő, az intézmény totális alávetettségét és felügyeletét biztosító informátorhálózatot építettek ki az államhatalom szemében kompromittálódott vagy megfélemlített egyházi [popup title="tisztviselőkből" format="Default click" activate="click" close text="PÁL: i. m. 111–175."].

Írásunkban *Simén Dániel* teológiai tanár életútjának egy meghatározott szakaszát vizsgálva arra keresünk választ, hogy az egyházi hivatalnokok tevékenysége, magatartása indokolta-e a hatalom egyházzal szemben fogantatott megtorló intézkedéseit vagy sem, illetve melyek voltak azok a vádak, amelyeknek ürügyén az állami szervek támadólag léphettek fel az egyházzal szemben az 1956-os forradalom kapcsán. Az elemzést a Simén Dániel vizsgálati dossziéjában található kihallgatási jegyzőkönyvekre, az ellene tett tanúvallomásokra, valamint a vád peröntő elemét képező, általa szerkesztett és részben általa írt prédikációs kötetekre építettem.

Simén Dániel ^[2]

Simén Dániel 1903. február 13-án született Korondon. Középiskolai tanulmányait a székelykeresztúri Unitárius Gimnáziumban végezte, unitárius lelkészi oklevelet 1928-ban az Unitárius Teológiai Akadémián szerzett. 1928 és 1931 között a kaliforniai *Pacific School for the Ministry* lelkészképző intézetben, majd 1931 és 1933 között a chicagói *Meadville Lombard* Teológiai Intézetben folytatott teológiai tanulmányokat. Hazatérése után 1934-től fogarasi segédlelkész, 1936 és 1940 között pedig lupényi lelkész volt. 1940-től 1959-ig teológiai tanárként tevékenykedett az Unitárius Teológiai Akadémia, majd később a Protestáns Teológiai Intézet unitárius gyakorlati tanszékén. 1947 és 1959 között az egyház főjegyzői tisztségét is betöltötte.

A második bécsi döntés után – érdekes szimbiózisban – Siménnél felerősödött a nemzeti és a felekezeti, nem egy esetben polemikus felhangú diskurzus. 1940–1944 között Simén missziós szándéktól vezérelve dinamikus és céltudatos hitvédői tevékenységet folytatott, egyházépítő diskurzusának legitimitását éppen az unitarizmus magyar eredetének a hangsúlyozásával indokolva meg. A „magyar vallás” minősége Simén olvasatában a nemzetépítő szerepek az egyház általi automatikus és kötelező felvállalását is jelentette, az egyháznak szerinte erkölcsi feladata volt részt vállalni a nemzet kulturális, gazdaság és szociális felemelésének a [popup title="munkájából" format="Default click" activate="click" close text="SIMÉN DÁNIEL: Mi az unitarizmus? Keresztény Magvető, 1940. 6. sz. 209–216.; Uő: Vallás-e az unitarizmus vagy világnézet? Keresztény Magvető, 1941. 1. sz. 1–7.; Uő: Unitáriusok református szemüvegen keresztül. Keresztény Magvető, 1941. 3. sz. 132–134.; Uő: Széchenyi magyar hite. Keresztény Magvető, 1941. 6. sz. 245–253.; Uő: Reformáció és unitarizmus. Keresztény Magvető, 1942. 6. sz. 231–239.; Uő: Magyar reformáció és unitarizmus. Keresztény Magvető, 1943. 1. sz. 4–11.; Uő: Dávid Ferenc a magyar reformátor. Keresztény Magvető, 1943. 3. sz. 97–108."].

Írásai alapján Simént a keresztényszocialisták táborába [popup title="sorolhatjuk" format="Default click" activate="click" close text="SIMÉN DÁNIEL: Szószék és politika. Unitárius Egyház, 1942. 2. sz. 2–4.; Uő: Egy lutheránus kongresszus tanulságai. Unitárius Egyház, 1942. 10. sz. 2–5."]. Jobboldali ideológiai és politikai irányultságát igazolja az is, hogy tagja volt az *Irmédy Béla* vezette Magyar Megújulás Pártjának (MMP). 1959. június 4-én tett vallomása szerint azonban a párttal való kapcsolata rövid ideig [popup title="tartott" format="Default click" activate="click" close text="Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității. (A Securitate Irattartó Vizsgáló Országos Bizottság Levéltára, Bukarest, továbbiakban: ACNSAS.) Arhiva operativă. Dosar anchetă Semény Dániel, Balint Francisc și Székely Ladislau. (Operatív dosszié. Semény Dániel, Balint Francisc és Székely Ladislau vizsgálati dossziéja.) P. 014061. Vol. 1. 25. f."]. Az MMP-ből való kilépésről csak Simén vallomásából értesülhetünk, éppen ezért kérdéses, hogy erre a lépésre valóban sor került-e vagy sem. Nem zárható ki ugyanis teljességgel, hogy Simén, állítólag, valóban csatlakozott az MMP politikájában, de az a változat sem vehető el teljességgel, hogy a kilépés ténye pusztán fikció volt, egy önigazoló életút-elbeszélésnek az utólagos legitímáló eleme.

Függetlenül azonban ettől az epizódtól, Simén értékrendjének és identitásának 1945 után is meghatározó alkotóeleme maradt a felekezeti és a nemzeti öntudat.

A *Securitate*, a román kommunista diktatúra titkosszolgálatá által gyűjtött információk – amellet, hogy megerősítik a nemzeti és egyházi identitáshoz való szoros kötődését – arról tanúskodnak, hogy Simén a társadalmi, politikai, gondolati és lelkiismereti szabadság elkötelezett híveként kritikusán szemlélte és elutasította a Romániában kiépült totalitárius államszocialista kormányzati [popup title="formát" format="Default click" activate="click" close text="PÁL: i. m. 91–109.].

Simén 1951-ben, egy csoportos megfigyelés apropóján került először az állambiztonsági szervek látókörébe. A megfigyelés hátterében a hatalomnak az a megalapozatlan koncepciója állt, mely szerint az egyházvezetés képtelenségét folytatták a teológiai tanárok és központi egyházi alkalmazottak segítségével az „imperialista Nyugat” javára. A róla készült jelentések szerint az egyházvezetésen belül a szocialista rendszert keményen és kitartóan kritizálók csoportjához [popup title="tartozott" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 86–110.].

Életének nagy és egyben negatív előjelű fordulópontját mindenekeelőtt azonban az 1956-os magyarországi forradalomhoz való viszonyulása jelentette. 1956. november 19-én a Vallásügyi Minisztérium egy előre megírt nyilatkozat elfogadásának kérésével jelentkezett be a magyar protestáns egyházakhoz. A kérdés tárgyaló gyűlés végül nem a hatalom által előterjesztett nyilatkozatot, hanem egy, a protestáns egyházfők és teológiai tanárok által megszerkesztett, semleges tartalmú határozatot fogadott el. A nyilatkozat körül kibontakozó vitában *Argay György* evangélikus püspök megkérdőjelezte a nyilatkozattétel szükségességét, és ezt a gyűlés által végül elvetett álláspontot Simén is [popup title="támogatta" format="Default click" activate="click" close text="ACNSAS. Dosar grup Csifo Nagy Ladislau. (Csifo Nagy Ladislau csoportjának dossziéja.) I. 235725. Vol. 2. 94–95. f.].

Egy másik, a helyzetét tovább súlyosbító fordulatra 1959. március 29-én került sor, amikor a hatalom képviselői számon kérték és önkritikára szólították fel a protestáns egyház vezetőit a forradalom alatt az egyházaikban tapasztalt „ellenforradalmi hangulat” miatt. Ezen a gyűlésen Simén önkritika helyett azt a beismerő vallomást tette, hogy nem tudta még teljesen elfojtani a Szovjetunió ellen érzett ellenséges [popup title="érzéseit" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 519., 520. f.].

A harmadik és egyben utolsó fontos elemét ennek a láncolatnak az a három, írógépen sokszorosított prédikációs kötet alkotta, melyeket 1956 ősze és 1957 nyara között adott ki az általa és felkérésére még négy lelkész által írott beszédekből.

x x x

1959. május 15-én *Fényes Francisc* főhadnagy, Kolozs tartományi állambiztonsági bűnügyi vizsgálóbiztos büntetőeljárás kezdeményezett Simén ellen. Fényes utasítása szerint az eljárás megindítása azért vált szükségessé, mert a rendelkezésére álló bizonyítékok alapján beigazolódott, hogy Simén forradalom- és szovjetellenes magatartást tanúsított, továbbá nacionalista kijelentéseket tett a teológián tanártársaival folytatott beszélgetései alkalmával. Az ellenforradalom idején és azt megelőzően olyan egyházi beszédeket írt, amelyekben egyfelől dicsőítette a magyarországi ellenforradalmat, másfelől pedig burkoltan rágalomokkal illette az RNK kormányzati [popup title="formáját" format="Default click" activate="click" close text="ACNSAS. Arhiva operativă. Dosar anchetă Semény Dănilă, Balint Francisc și Székely Ladislau. P 014061. Vol. 1. 1. f.].

A május 15-én megfogalmazott vádpontok menet közben újakkal egészültek ki. >A június 4-i vád alá helyező rendelet szerint az állambiztonsági hatóságok Simén 1945 előtti politikai tevékenységét is vizsgálták. Az ország népi demokratikus rendszerét sértő, valamint a magyarországi ellenforradalmat dicsőítő ellenséges tartalmú beszédek vádpontjai mellé bekerült az imrédysta párttagság bünténye is. Az egyházi beszédek esetében – a tartalmi vonatkozások mellett – további súlyosbító tényezőt jelentett az a vád, mely szerint ellenséges tartalmú prédikációs köteteket szerkesztett és népszerűsített a teológiai hallgatók között abból az előre kitervelt megfontolásból, hogy a nyári gyakorlatokon végzett szószéki szolgálatok alkalmával terjessze a hívek körében a gondolatait. Ugyancsak új elem volt a vádpontok között az a feltevés is, mely szerint 1958. november 1-jén a szovjet csapatok 1944. őszi kolozsvári bevonulásának idején elhalálozott Bérés László teológus sírjánál szovjet- és románellenes beszédet mondott. Simén helyzetét tovább rontotta a lakásán május 15-én végzett házkutatás is, melynek alkalmával az állambiztonsági szervek „ellenséges tartalmú” prédikációs füzetekre, és „nacionalista” és „revizionista” kötetekre [popup title="bukkantak" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 17., 18. f.].

A vizsgálati fogság idején Simént összesen tizenhárom alkalommal hallgatták ki. Az első, május 17-i informális jellegű kihallgatás a családi helyzetére és származására, illetve életének fontosabb szakmai és politikai állomásaira vonatkozott. A már ekkor neki szegezett kérdésre, hogy milyen rendszerellenes és nacionalista tevékenységet folytatott, Simén tagadólag válaszolt: nem folytatott semmiféle rendszerellenes vagy nacionalista [popup title="tevékenységet" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 19. f.].

Az 1940 és 1944 közötti politikai múlt felderítésére a június 4-i kihallgatás keretében tértek vissza részletekbe menően. A visszatekintésre egyértelműen a vádlott nacionalista, irredenta magatartásának bizonyítása miatt volt szükség. Ebből a tételből kiindulva, különösebb erőfeszítés nélkül lehetett ugyanis igazolni azt, hogy a vádlott a szocialista rendszer elutasítása mellett a forradalom nacionalista és revizionista célkitűzéseivel is abszolút mértékben azonosult, nem utolsósorban pedig továbbra is híve maradt az 1944 előtti nacionalista politikai rendszernek. A vádhatóság számára ebben a körben kapóra jött, hogy a házkutatás alkalmával több olyan, a magyarság sorskérdéseivel foglalkozó kiadványt is találtak, amelyeket „nacionalista” és „revizionista” jelzőkkel címkézettek [popup title="fel" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 18. f.]. Ezek a tárgyi bizonyítékok és a vádlott MMP-beli párttagsága olyan ideális kombinációt képezett a vádhatóság szemében, amely cáfolhatatlanul igazolta Simén nacionalista devianciáját, és a hatalom látószögébe került vádlott előtt minimálisra csökkentette a menekülés lehetőségét.

A könyvek tartalmával való szellemi azonosulást nincs okunk megkérdőjelezni, az MMP-hez fűződő kapcsolat vonatkozásában azonban nagy valószínűséggel elfogadható a június 4-i kihallgatás alkalmával vázolt – a vádhatóság szemében azonban semmiféle enyhítő vagy felmentő relevanciával nem bíró – forgatókönyv. Simén vallomása szerint párttagsága *Abrudbányai János* teológiai tanártársa ténykedésének tulajdonítható, akivel jó baráti kapcsolatban állt, és aki az ő előzetes megkérdése nélkül íratta be a párt tagjai közé. Abrudbányai több alkalommal is arra buzdította, hogy látogassa meg a párt székházát és személyesen, a helyszínen tájékozódjon annak tevékenységéről. Mivel elégedetlen volt a Horthy-kormányzat politikájával, és mivel azt hitte, hogy a párt által meghirdetett megújulás mögött a társadalmi rétegek közötti szociális egyenlőtlenségek felszámolásának programja húzódik, részt is vett annak néhány gyűlésén. Ezek az alkalmak azonban világgossá tették számára, hogy az ő nézetei eltérnek az MMP politikai elképzeléseitől. Éppen ezért 1944 tavaszán már nem vett részt annak gyűlésein, és erről a párt kolozsvári tagozatán vezető tisztséget betöltő Abrudbányait is [popup title="értesítette" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 25. f.]. Ugy tűnik, hogy Siménnek ezt a beszámolóját a kihallgatást vezető Fényes beismerő vallomásként könyvelte el. Minderre abból következtethetünk, hogy a vállalt vezető főhadnagy a továbbiakban már nem tért vissza a vádlott 1944 előtti politikai tevékenységére: számára bőségesen elegendő volt a vádlott nacionalizmusának igazolására annak MMP-s tagsága.

A vizsgálatok másik részét az 1956-os forradalommal kapcsolatos magatartás képezte. Ebben a kérdésben Fényest mindenekeelőtt Siménnek az 1956. november 9-i gyűlésen tanúsított állásfoglalása érdekelte, mégpedig azért, mert a *Securitate* informátorainak jelentéseiből biztosan tudta, hogy a vádlott megnyilvánulása ezen a gyűlésen a hatalom akaratát keresztezte.

A május 20-án ebben a kérdéskörben történt kihallgatás rövidege (egy óra) arra utal, hogy a gyűlésen tanúsított magatartás a hatalom értelmezésében messzenemően kimerítette a rendszerellenes és ellenforradalmi bűncselekmény kategóriáit. A bizonyíték ebben az esetben a vádlott „beismerő vallomásán” és *Lengyel Lóránd* teológiai tanártársa tanúvallomásán nyugodott. Május 20-án Simén elismerte, hogy egyetértett *Argay György* evangélikus püspök azon javaslatával, mely szerint meg kellene fontolni azt, hogy a protestáns egyházak részéről van-e szükség a nyilatkozattételre vagy sem, ugyanis a kedélyek lecsillapodtak, és nem lenne ajánlatos azokat újból [popup title="felborzolni" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 20. f.]. Ez a beismerés a hatalom szemszögéből csakis a következő jelenthette: a gyűlésen nevezett szemben a párt utasításával, és megakadályozni igyekezett annak a nyilatkozatnak az elfogadását, amely egyfelől ítéletet mondott volna az ellenforradalom felett, másfelől pedig lojalitását fejezte volna ki a népi demokrácia politikájá iránt.

A jegyzőkönyv szerint a szóban forgó gyűlés kapcsán Simén megpróbált egy olyan fogódzót találni, amely számára kibúvót jelenthetett volna a forradalommal való rokonszenvezés vádjában. Arra a kérdésre ugyanis, hogy milyen álláspontra helyezkedett az ellenforradalommal szemben, azt válaszolta: felháborították a magyarországi események, és ezt az álláspontját novemberben ki is fejezte a protestáns egyházfők novemberi találkozásán, aláírva az egyiptomi agressziót és a magyarországi ellenforradalmi próbálkozásokat elítélő [popup title="határozatot" format="Default click" activate="click" close text="Uo.]. Fényes megerősítést kérő kérdésére még nyomatékosabb választ kapott Siméntől: „*Igen, elítéltem az 1956-os őszi magyarországi* [popup title="ellenforradalmat" format="Default click" activate="click" close text="Uo.].”

Első olvasatra a fenti kijelentések azt a látszatot keltik, hogy a vádlott megtört. Ismerve azonban a nyilatkozat szövegét, inkább azt mondhatjuk, hogy Simén tudatosan ködösített. A protestáns egyházak által megszervezett nyilatkozat ugyanis egyáltalán nem ítélte el a magyarországi forradalmat, a nyilatkozat aláírása nem volt tehát egyenértékű a forradalom elmarasztalásával. Ilyen megközelítésben azt mondhatjuk tehát, hogy Simén különbözőbb erkölcsi teher nélkül hivatkozhatott a saját védelmében arra, miszerint a nyilatkozatot aláírta, ergo ezzel a cselekedetével a forradalom felett is ítéletet mondott.

A novemberi gyűlés ügyére május 23-án ismét visszatértek. Fényes ekkor arra volt kíváncsi, hogy a nyilatkozatot előkészítő gyűlésen határoztak-e arról, miszerint a teológusok is részt vegyenek az állásfoglalást ismertető gyűlésen, továbbá, a gyűlésen részt vettek-e a teológusok, és ha igen, akkor hányan, és aláírták-e a nyilatkozatot. Az utolsó két kérdésre Simén a „nem tudja” és „nem emlékszik” válaszokat [popup title="adta" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 21. f."], amit Fényes természetesen úgy értelmezett, hogy a vádlott szándékosan akarja őt félrevezetni. Azokban az esetekben tehát, amikor nem a vádat erősítő vagy azt alátámasztó válasz érkezett, a vádlott nyilatkozatait automatikusan hamisnak és félrevezetőnek nyilvánították. Ennek a hatalmi logikának az alkalmazását erősíti meg például a június 4-i kihallgatás is, amikor Simén – tagadva, hogy az általa írt beszédek ellenséges tartalmúak volnának –, ugyancsak azt a szemrehányást kapta, hogy nem őszinte, és nem mond [popup title="igazat" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 27. f."].

A kihallgatások harmadik, és egyben legerjedelmesebb fejezetét a teológiai hallgatóknak és lelkészeknek írt prédikációs kötetek kérdése alkotta, mégpedig azért, mert ezekben tökéletesen be lehetett csatornázni mindazon vádakát, amelyek az egyes kihallgatások során külön-külön is megfogalmazódtak.

E kérdéskörben az első kihallgatásra június 2-án került sor, középpontjában pedig egy 1956 októberében írott beszéd, az *Advent népe* állt. A jegyzőkönyv szerint a vádhatóság számára a prédikáció egyik problémás kijelentését a bevezetőben található következő mondat képezte: „*Van nép, mely szabadságban fogant, mint a magyar, s ezer év óta vért ontja a [popup title="szabadságért..." format="Default click" activate="click" close text="A román nyelvű prédikációs idézeteket az eredeti szövegekkel fordítottuk vissza magyarra. ACNSAS. Arhiva operatív. Dosar anchetă Semény Dănilă, Balint Francisc și Székely Ladislau. P. 014061. Vol. 2. 3. f.]*.” Fényes kérdéséből világosan kitűnik, hogy számára a fő problémát a magyar nép szabadságért folytatott harcának a felemlítése jelentette, mégpedig a beszéd keletkezésének időpontja miatt. Az idézett mondat aktuálpolitikai áthallása egyébként annyira erősek hatottak ebben az összefüggésben, hogy arra a kérdésre: mi célból példálózott éppen a magyarság szabadságért folytatott harcával, Simén nem tudott elfogadható választ adni. Lényegében replika nélkül maradt, és nem volt más alternatívája, mint az egyszerű tagadás: nem akarta, hogy ezzel a mondattal a magyarországi ellenforradalomra [popup title="utaljon" format="Default click" activate="click" close text="ACNSAS. Arhiva operatív. Dosar Anchetă Semény Dănilă, Balint Francisc și Székely Ladislau. P. 014061. Vol. 1. 24. f."].

A prédikációra vonatkozó második kihallgatáson (június 4.) a hangsúly arra az 1956–1957-es keltezéssel kiadott kötetre esett, amely a vádlott és *Gellérd Imre* siménfalvi lelkész beszédeit tartalmazta. Fényes beszédekről alkotott véleménye nem változott a korábbi kihallgatás következményeként. A vádlottnak szegezett első kérdés ugyanis arra vonatkozott, mi készítette őt arra, hogy ellenséges jellegű beszédet írjon és fogadjon el Gellérd Imréltől. Simén védekezése ezúttal is a következetes háritásra támaszkodott. Attól a pillanattól fogva, amikor elhatározta, hogy a Román Népköztársaságban fog élni – mondta –, úgy döntött: minden szempontból be fog illeszkedni az új rendszerbe. Nem tartotta, és nem tartja magát olyan személynek, aki a fennálló rendszer ellen akarna izgatni. A prédikációk kiadásánál meg sem fordult a fejében, hogy azok tartalmuknál fogva államellenes tevékenységet fejtenének ki. Fenntartotta, hogy a beszédeknek nincs ellenséges, károsító hatása a népi demokratikus rendszerre nézve, egyetlen célja ezekkel az volt, hogy a híveket lecsendesítse, és lelkiileg megnyugtassa [popup title="öket" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 26. f."].

Ez a következetesen tagadó magatartás patthelyzetet és tökéletes párhuzamosságot eredményezett a kihallgatás további menetében is. Fényes azon kérdésére, miszerint az 1956 őszen és 1957 télén fennálló kül- és belpolitikai események tükrében ezek a beszédek politikai értelemben aktuálisak voltak-e vagy sem, Simén nemleges választ adott. Úgy gondolja – mondta –, hogy az akkori politikai helyzet ellenére sem voltak veszélyesek a beszédek a népi [popup title="demokráciára" format="Default click" activate="click" close text="Uo."]. Következtesen tagadta továbbá azt is, hogy az általa és lelkésztársai által írt prédikációk rendszerellenesek lettek [popup title="volna" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 27. f."].

Az október 5-i és 20-i kihallgatások tovább rontották a vádlott pozícióit. Simén továbbra is kitartott a tagadás taktikája mellett, de ekkor már rá lehetett bizonyítani, legalábbis a jegyzőkönyv szerint, hogy válaszaiban nem minden állítása fedi a valóságot. 5-én Fényes ennek igazolása végett az alábbi kérdést szegezte a vádlottnak: tudta-e, hogy az összegyűjtött beszédek nem lehet sokszorosítani és terjesztésre kiadni. Mikor Simén erre nemleges választ adott, Fényes szembesítette Bálint Ferenc nyilatkozatával, aki szerint tisztában volt azzal, hogy a beszédek nem lett volna szabad terjeszteni. A szembesítést természetesen újabb szemrehányás követte, miszerint nem hajlandó elismerni az [popup title="igazságot" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 31. f."]. Simén vallomásainak hitelességét egy másik körülmény is negatívan befolyásolta: kiderült, hogy 1958 őszen a köteteket beszede a teológusoktól, és ugyanakkor figyelmeztette Gellérdet is, hogy semmisítse meg a tulajdonában levő példányokat. A kérdésre, hogy mindezt miért tette, ha a beszédek nem voltak ellenség tartalmúak, Simén meglehetősen egygyűű választ tudott csak adni: azért rendelkezett így, mert a beszédek időszerűtenekké [popup title="váltak" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 91. f."].

Az október 20-i kihallgatáson Simén nemcsak saját, hanem lelkésztársai beszédeinek tartalma miatt is felelősségre vonták. Ekkor azzal a váddal szembesítették, hogy a lelkészekől beérkező prédikációkat nemcsak helyesírásiilag, hanem tartalmilag is kijavították, módosították, és ezzel ellenséges politikai töltetet kölcsönöztek azoknak. Simén elismerte, hogy a beszédekbe belejavított, de tagadta azt, hogy ennek során ellenséges gondolatokat szőtt volna bele [popup title="azokba" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 32. f."]. Rákérdeztek a lakásán talált tiltott könyvek és a Béres László sírjánál elmondottak ügyére is. A könyvekre vonatkozóan Simén háritott: nem volt tudomása arról, hogy ezek a könyvek a tiltott kiadványok közé tartoznak, de amúgy sem adta oda azokat senkinek olvasásra. Béres esetében annyi történt, hogy november 1-jén az egyház jeles halottai sírjainak takarítása alkalmával az ő sírhelyét is meglátogatták. Elmondta, hogy Béres a szovjetek kolozsvári bejövetelekor lágerbe került, ahonnan megszökött, később elfogták és kórházba vitték, ahol [popup title="meghalt" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 27. f."].

A vizsgálati dossziében található utolsó, keltezetlen jegyzőkönyv szerint a kihallgatás végére két ponton jelentős elmozdulás történt a vádlott rovására. Simén továbbra is tagadta, miszerint ellenséges szándékai lettek volna a fennálló politikai rendszerrel szemben, és fenntartotta azt az állítását is, hogy a november 19-i gyűlésen elítélte az ellenforradalmi eseményeket. A korábbi álláspontjából engedve azonban tett két olyan kijelentést, amelyek a beismeréssel voltak egyenértékűek a kihallgatást végző hatóság szemében. Először is elismerte, hogy az „ellenforradalom” környékén írt két beszédeiben tett „*néhány ellenséges kijelentést, mert egy adott pillanatban a magyarországi események hatása alatt*” [popup title="vol" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 34. f."]. Majd kijelentette: „*politikai szempontból a kivonaltól jegyzeteket többféleképpen lehet értelmezni, és... tévedtem, hogy [azokat] nem*” [popup title="aktualizáltam" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 35. f."].

x x x

1959. június 26-án Fényes „szakértői véleményt” kért a Simén által a teológiai hallgatók és unitárius lelkészek számára szerkesztett prédikációs kötetekről. Ez július 7-re készült el, és a következő általános véleménnyel nyitott: „*A szakértői vizsgálatnak alávett vallásos beszédek tartalmilag, kétségkizáróan, ellenséges propagandát folytatnak a RNK-ban fennálló államrendszer*” [popup title="ellen" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 53. f."].

Simén esetében a bizottság tételeken a következő megállapításokat tette. Az *Advent népe* című beszédben az 1956-os ellenforradalomra utal azzal, hogy a magyar nép nemzeti katasztrófájáról beszél. A mélyen ellenforradalmi szövegek környezetébe Simén beiktatott egy uszító tartalmú bibliai idézetet is, abból a célból, hogy felbressze hallgatósága lelkiismeretében az elbukott ellenforradalom iránti gyász [popup title="érzését" format="Default click" activate="click" close text="Uo."]. Ugyanabban a beszédben, egy másik helyen azt állította, hogy a magyar közösség jogi diszkriminációban él a román többséggel szemben. Ez a kijelentés a szerzőnek azt a felfogását tükrözi, hogy ellenzi a két nép közötti [popup title="megbékélést" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 53–54. f."]. Az inkriminált részt a bizottság szerint a következő mondat képezte: „*Ezekben a sorsdöntő napokban fel kell ismernünk Isten törvényét, hogy szeretni csak szabadon lehet, egyetlen méltósággal. [...] csak egyetlen jogú nép békülhet*” [popup title="néppel [...]” format="Default click" activate="click" close text="ACNSAS. Arhiva operatív. Dosar anchetă Semény Dănilă, Balint Francisc, Székely Ladislau. P. 014061. Vol. 2. 5. f."].

Egy 1956 decemberében írt karácsonyi imájában azt sugallta, hogy az országban a nyomor és a terror uralkodik, felidézve e helyzet ellentételezésére az örökre letűnt „aranykort”, az eszményi [popup title="múltat" format="Default click" activate="click" close text="ACNSAS. Arhiva operatív. Dosar anchetă Semény Dănilă, Balint Francisc, Székely Ladislau. P. 014061. Vol. 1. 54. f."]. „*Utunk mellett égre szegezett, sötétlen villogó szurony-erdők, didergő, fázó, éhes asszonyok, védtelen gyermekek, rabigába görnyedt népek, kiknek a szeretet himnusza, karácsony örömezenete: letűnt aranykor itt-felejtett*” [popup title="éneke [...]” format="Default click" activate="click" close text="ACNSAS. Arhiva operatív. Dosar anchetă Semény Dănilă, Balint Francisc, Székely Ladislau. P. 014061. Vol. 2. 17. f."].

A *Ne félj te kicsiny nyájl!* című beszédeiben – a „szakértői” vélemény szerint – a félelem fetiszizálásával találkozhatunk, az emberi élet félelmei különböző formáinak felsorolásával: „*[Félünk] a lappangó betegségtől, tehetetlen öregségtől, hirtelen haláltól [...]. [...], szabadságunk elvesztésétől [...]. [...], barátinktól és szomszédainktól [...], mert fogyóban van köztünk a [popup title="bizalom [...]” format="Default click" activate="click" close text="Uo. 35. f."]. Ez az egész felsorolás a következő megállapításban csúcsosodik ki: „*Maroknyi nép és kicsiny egyház vagyunk, van-e jogunk az élethez, van-e helyünk a nap alatt, lesz-e holnapunk világhódító népek és egyházak nyomasztó árnyékában? Vagy a történelem vihára szerteszór minket is, mint az ókori zsidó népet a szélrózsa minden irányában [!], hogy csak fájó emlékkünk maradjon fenn szomorú tanulságára nyomunkba lépő népeknek és [popup title="koroknak?]” format="Default click" activate="click" close text="Uo."].” A ködösítően fogalmazó gondolatmenet mögött az a megfontolás állt a bizottság szerint, hogy ezzel a nép kilátástalan helyzetek domborítsa ki a népi demokratikus rendszerben.**

A *Megállni* című beszédben úgymond nyílt felhívást intézett hallgatóságához ellenforradalmi cselekedetek elkövetésére. A kötelessége teljesítése közben, öröhlény elhunyt pompeji római katona esetével példálózva ugyanis Simén arra a következtetésre jutott, hogy nem elég csak passzívan ellenállni, mert „*Hűséggel megállni nem jelent üres bámészkodást, karbafont kezek semmittevését, színlelt nyugalmat vagy olcsó mannavarást, nem jelent megbénult akaratot sem, amidőn*

földbegyökerezett lábakkal, tehetetlenül állunk. Nem jelenti a könyörtelen végzet lemondó elismerését, amikor rajtunk ez is, az is könnyen megesis, de jelenti a bátor, elszánt, hősies [popup title="megállás" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 38. f.]."

Az RNK népi demokratikus rendszerére tett „ellenséges megjegyzéssel” találkozhatunk még az *Advent népében*, ahol kijelenti, hogy „*az igazság elhagyta a [popup title="földet" format="Default click" activate="click" close text="ACNSAS. Arhiva operatívá. Dosar anchetă Semény Dániilă, Balint Francisc, Székely Ladislau. P. 014061. Vol. 1. 55. f.]. A Ne félj te kicsiny nyáj című beszédeben pedig a kisebbség többséggel szembeni minőségi felsőbbrendűségének a „reakciós” nézetét vallja, a kisebbség alatt a kisebbségi magyar nemzetiséget [popup title="értve" format="Default click" activate="click" close text="Uo.]."*

A harmadik kötetben egy 1943 januárjában és egy 1944 februárjában írt beszédeben a bizottság szerint dicsőíti a Szovjetunió ellen folytatott hódító és fosztogató háborút, bőségesen használva azokban a fasiszta demagógiát. Többek között a kis népek nagyobb hatalmakkal szembeni harcáról beszélt. Hasonló kijelentésekkel találkozhatunk a *Legyünk első a szolgálásban* című beszédeben is. Az összes beszéde 1957, azaz rögtön a magyarországi „ellenforradalom” elfojtása után jelent [popup title="meg" format="Default click" activate="click" close text="Uo.]."

A Simén és szerzőtársai által írott beszédek kiemelése után a bizottság a következőkben összegezte vizsgálódásának eredményeit. A rendelkezésükre bocsátott anyag nagyon sok és határozottan magyar nacionalista megnyilvánulást tartalmaz. Az ott olvasható kijelentések szoros kapcsolatban állnak az 1956-os magyarországi ellenforradalommal. Az ellenforradalom idején, vagy az annak elfojtása után írt beszédek közvetlenül, a második világháború idején írtak pedig közvetetten utalnak – 1957-es kiadásuk révén – az 56-os magyarországi eseményekre. E prédikációkat azzal a nyilvánvaló szándékkal jelentették meg – így a bizottság –, hogy felbresszék a magyar sovínizmust magyar irredenta dalok és az olyan reakciós költők idézésével is, mint *Reményik Sándor*, [popup title="Áprily Lajos" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 60. f.]."

Terjedelmi korlátok miatt nincs lehetőség a beszédek részletes bemutatására és elemzésére. Az alábbiakban mindössze csak annyira szorítottunk, hogy az általunk helyesnek vélt olvasatra egy-két gondolat erejéig rámutassunk, és végkövetkeztetésként ismertessük azokat a közös vonásokat, amelyek a beszédeket gondolatiságukban jellemzik.

A bizottság öt prédikáció és egy ima esetében állapított meg ellenséges tartalmat. Az 1943 augusztusában írt beszéd: *A lélek vetése és aratása* a társadalmi modernizáció által veszélyeztetett keresztény erkölcsök, a nemzeti és egyházi kulturális értékek, valamint a vallásos hit védelmére [popup title="buzdított" format="Default click" activate="click" close text="ACNSAS. Arhiva operatívá. Dosar anchetă Semény Dániilă, Balint Francisc și Székely Ladislau. P. 014061. Vol. 2. 54–56. f.]. A bizottság ebben az esetben teljesen rosszhiszeműen állapította meg tehát azt, hogy a beszéd háborús propagandát népszerűsített volna. Hasonló módon járt el a bizottság azzal az 1944 februárjában írt prédikációval (*Első lenni a szolgálásban*) is, amelyben a szerző az egyház által szervezett népfőiskolás tanfolyamon résztvevő fiatal hallgatóságát az Isten- és emberszolgálatra [popup title="intette" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 56–59. f.]."

Az 1956 októberében írt *Advent népében* Simén – Ézsaiás próféciájából kiindulva – a megújulás lehetőségéről beszélt. Üzenete az volt, hogy a zsidó néphez hasonlóan a sok szenvedést megélt magyar nép számára is adott a jobb jövőnd lehetőség, ha él benne a reményt fakasztó istenhit és a testvéri szeretet. Ha a beszéd tartalmának értelmezésekor figyelembe vesszük a kelteztést is, akkor teljesen nyilvánvalóvá válik, hogy azt az 56-os magyarországi események inspirálták, és a szerző olyan reménykeltő pillanatként tekintett a forradalomra, amely a magyarság számára egy jobb jövőnd eljövételének a fordulópontját jelenti. „*Higgyük – írta –, hogy sok-sok százados csalódás után jó úton járunk. Higgyük, hogy népünk nagy áldozatából, könnyből és vérből kihajt emberből sorsunk reményteljes vesszője, békességünk zöld olajága, és buzgón fohászodjunk az Egek Urához, hogy áldja meg és szentelje meg a mi adventi utunkat, hitünket és karácsonyba [popup title="érkezésünket" format="Default click" activate="click" close text="SIMÉN DÁNIEL: Advent népe. Keresztény Magvető, 2013. 4. sz. 450.]."* A beszéd és az 56-os forradalom közötti nyilvánvaló kapcsolatot a „szakértői” bizottság is felismerte, a kiragadott idézetek azonban ez esetben is céltudatosak és rosszhiszeműek voltak. Az isteni ítéletre vonatkozó bibliai idézetek ugyanis inkább arra utalnak, hogy lezárult az a szomorú korszak, amikor az ítélet még időszervi volt, és a reménység időszaka köszöntött be. A második kifogásolt gondolat rendszerkritikát tartalmazott: a társadalmat teljes alávetettségbe taszító totalitarizmus kritikáját. Simén szerint csak akkor válhat valóssá az adventi reménység, a jobb jövőnd, ha a társadalom felszabadulhat a hatalom elnyomása alól, és mindenki szabadon, teljes jogegyenlőségben élhet.

A novemberben írt *Megállni* című beszéd 56-os vonatkozásai ugyancsak tagadhatatlanok, már csak azért is, mert a tankkal szembeálló katona képe közvetlenül is asszociált erre az eseményre. A beszéd az elbukott forradalom után íródott, és olvasatunkban egyfelől az ez által képviselt eszmeiség melletti kitarásra buzdított, másfelől pedig igyekezett kivédeni a kudarc okozta apátiát, éppen a tankos jelenettel hangsúlyozva, hogy a megállni tudó lélek képes győzni a nyers erő felett is. Simén szerint a legnagyobb tisztelet azokat illeti, akik hűségben álltak meg a család, az otthon, az egyház és a haza mellett. Nekik, unitárius híveknek, ezekből a példákban kell méríteniük, és folytatniuk is kell ezt az áldozatos helytállást. „*Az emberi haladáshoz, a boldogabb élet kiharcolásához, a jézusi eszmék megvalósításához szükségünk van megállni tudó emberekre, férfiakra és nőkre, kicsinyekre és nagyokra. Mert hiszen nagyon sok a főkavart, összetört, összeroppant szívű ember. Annyi élet várja, hogy szebbé, jobbá tegyünk. Annyi arany-szemű búzamaz várja, hogy jó földbe vessük, pislakoló mécsfény, hogy lánggá nőveljük, magasztos, szent ügy, hogy utolsó csepp vérig védjük... Álljunk hát elő és öltözzük fel az Isten minden fegyverét, hogy mindeneget elvégezve [popup title="MEGÁLLHASSUNK!" format="Default click" activate="click" close text="ACNSAS. Arhiva operatívá. Dosar anchetă Semény Dániilă, Balint Francisc și Székely Ladislau. P. 014061. Vol. 2. 40. f.]."*

Az 1957 februárjában írt *Ne félj te kicsiny nyáj* című beszédet vélhetően a forradalmat követő megtorlással ihlette, amikor valószínűleg többekben is megfogalmazódhatott a megsemmisülés gondolata. Történelmi példák felsorakoztatásával Simén ezt a félelmet próbálta eloszlatni. A nemzeti és felekezeti kisebbségi állapot szerinte valóban felvillantja a pusztulás veszélyét, jogos az ebből fakadó félelem, de ha a veszélyeztetett közösség magáévá teszi a minőség gondolatát, akkor jövője biztosított, mivel a minőségi ember erkölcsi értékrendje összhangban van a történelmet igazgató isteni akarattal. Simén üzenete tehát arról szól, hogy valós ugyan a kisebbség létét fenyegető felszámolási szándék, de ez kivédhető a minőségi emberré válás eszközével, mivel Isten megtartja azt a közösséget, amely életvitelében az ő értékrendjét képviseli és [popup title="érvényesíti" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 35–37. f.]. Miközben tehát az eredeti üzenetben a minőségi kisebbség a megtartó erőt jelentette, addig a bizottság olvasatában ez a magyar közösség felsőbbrendűségi érzését jelképezte.

A bizottsági olvasat és az eredeti üzenet között egyetlen esetben mutatható ki tartalmi azonosság. A szakvéleményben idézett karácsonyi imarész valóban az eszményi múlt és a szomorú valóság közötti ellentétet ábrázolta. (Lásd az 1. számú dokumentumot!)

Ha egy mondatban szeretnénk összegezni a bizottság által kifogásolt írások gondolatiságát, akkor azt mondhatjuk, hogy azok kivétel nélkül a felekezeti és nemzeti kérdések problematikája körül forogtak. Simén gondolkodásmódjában nem hozott tehát fordulópontot a berendezkedő szocialista rendszer, magatartását, szemléletmódját a továbbiakban is a nemzeti és vallási/felekezeti identitás határozta meg, a két közösség iránti mély erkölcsi felelősség tudata.

x x x

Az 1960. március 5-én kelteztett vádirat szerint 1956 őszén, a magyarországi ellenforradalom idején a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karán felerősödött az ellenséges tevékenység, ami főleg a teológiai hallgatók szélsőségesen nacionalista szellemben való nevelésében, a magyar és román lakosság közötti gyűlölet szításában nyilvánult meg. A nacionalista és ellenforradalmi szellemiség terjesztésében fő szerepet játszott néhány teológiai tanár és lelkész. Ők amellet, hogy szóban ellenségesen nyilvánultak meg a népi demokratikus rendszer ellen, olyan, teológusoknak szánt beszédeket írtak, amelyek rendszerellenesek, mélyen nacionalisták, gyűlöletkeltők voltak. Simén az Egyesült Államokban tanult, a Horthy-rendszerben MMP-tag volt, a gyakorlati tanszéket vezette. Egy munkaközösséget hozott létre abból a célból, hogy a teológiai hallgatókat ellenséges tartalmú beszédekkel láthassa el. 1956 és 1957 nyara között három kötetet adott ki és terjesztett 200–220 példányban. Ezek az ellenforradalom alatt és után jelentek meg, politikai tartalmuk miatt pedig negatív hatással voltak a teológus hallgatókra. Simén tanárként azt az utasítást adta, hogy beszédírásnál tekintés iránymutatónak a prédikációkat, a legáció és nyári szolgálatok alkalmával ezeket ismertessék meg az egyházközösség hűveivel. A bizottság „szakvélemény” Simént egyértelműen antidemokratikus, ellenséges nacionalista érzülettel vádolta, mely érzületet a teológusoknak is át akart adni azzal a céllal, hogy majd papként azt a hívek között terjeszthessék. Lakásán úgymond nacionalista könyveket tartott, amelyek tartalmát az oda látogató teológiai hallgatók és papok könnyen megismerhették. Nem ismerte el ugyan az ellene felhozott vádak, a nyilatkozatok azonban igazolják cselekedeteit. Az ellene felhozott vád tehát a fennálló társadalmi rend elleni izgatás [popup title="volt" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 130–133. f.]."

Simént 1960. április 27-én hallgatták ki a kolozsvári Katonai Törvényszéken. Az MMP-s tagság kapcsán a vádolt megismételte a korábban elmondottakat, a prédikációk kérdésében pedig fenntartotta azt a mindvégig hangoztatott álláspontját, hogy írásuknál nem vezérelte semmiféle ellenséges érzület. Csak „elszigetelten”, a kontextusukból kiragadva lehetne egyes részeket ellenségesen magyarázni – mondta –, de ha összességében értelmezik a prédikációkat, akkor egyértelművé válik, hogy azok nem tartalmaznak semmiféle rendszerellenes [popup title="üzenetet" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 150. f.]."

A 27-i tárgyaláson a vádolt által tanúnak javasolt Lengyel Lóránd megismételte a gyűlésekkel kapcsolatosan tett korábbi [popup title="megjegyzéseit" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 156. f.]. Május 19-én a védelem által javasolt Péterffy Gyula teológiai tanár Lengyelhez hasonlóan nyilatkozott

a gyűléseket illetően, ugyanakkor szerinte az ő jelenlétében a vádlott soha nem nyilvánult meg [popup title="ellenségesen" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 178. f."].

A május 20-án kimondott ítélet a fennálló társadalmi rend elleni izgatás vádjával Simént hét év korrekciós börtönnel, öt év jogvesztéssel és a személyes vagyon teljes elkobzásával [popup title="sújtotta" format="Default click" activate="click" close text="Uo. 188. f."]. (Lásd a 2. számú dokumentumot!)

X X X

Simén cselekedeteinek hátterében nem állt semmiféle rendszerdöntő szándék vagy nacionalista gyűlöletet propagáló, alaposan megszervezett titkos társaság. A rendszerrel szembeni magatartása és a magyarországi forradalmi eseményekkel kapcsolatos reakciója reflexszerű volt, és egyéni szocializációjának a számlájára írható. A forradalmi eseményekhez való viszonyulását egyéniségének két alapeleme, a felekezeti és etnikai identitás határozta meg. Teljesen természetes volt számára az, hogy egy olyan eseménnyel vállaljon lelki és erkölcsi szolidaritást, amely egyfelől annak a rendszernek a megdöntését kívánata, amely saját vallási közösségének, identitásának a létét is veszélyeztette, másfelől pedig szöges ellentétben állt az általa vallott világnézettel. A totalitárius hatalom logikája szerint azonban Simén büntetése teljesen indokoltnak látszott, mivel gondolati és cselekedeti szinten is ellentétes pályán mozgott a párt által megszabott politikai irányvonallal. Letartóztatása, elítélése tökéletesen beleillett abba a hatalom által megindított megtorlási akcióba, amely a legkisebb gondolati és magatartásbeli „devianciát” is kihasználta ahhoz, hogy lesújtson, és ezáltal a társadalom feletti uralmi pozícióját tovább erősíthesse.

Dokumentumok

1.

Szakértői jelentés a Simén Dániel által szerkesztett prédikációs kötetekről

Kolozsvár, 1959. július 7.

[popup title="Szakértői jelentés" format="Default click" activate="click" close text="A szakértői jelentésben szereplő prédikációs idézetek visszafordításánál az eredeti magyar szövegrészeket használtuk. Azokat az eseteket, amikor a román fordítás és az eredeti magyar szöveg között jelentősebb eltérés volt, lábjegyzetben jeleztük."]

Fényes Francisc [Ferenc] kapitány, állambiztonsági büntügyi vizsgálóbiztos a Belügyminisztérium Kolozs Tartományi Igazgatóságának Büntügyi Vizsgálatok Szolgálatánál, 1959. június 26-án kibocsátott rendelete alapján:

Alulírottak, Gáll Ioan [János] a Bolyai Egyetem tudományos szocializmus tanszékének a vezetője, a történelemtudományok kandidátusa, Sebe Francisc [Ferenc] unitárius lelkész és Székely Iosif [József] a kolozsvári Ady Endre középiskola magyartanára, három darab Simény [!] Danila [Dániel] által kiadott, és írógépen sokszorosított vallásos prédikációs kötet szakvéleményezésével lettünk megbízva. A fent említett rendeletben elrendelték, hogy a szakértőbizottság a következő kérdésekben nyilatkozzék:

- Hogy a szakvéleményezésnek alávett vallásos prédikációk tartalmaznak-e az R[omán] N[ép] K[öztársaság]-ban fennálló államberendezkedés ellen irányított ellenséges propagandát.
- Milyen formában [!] és melyek azok a részek az illető prédikációkból, amelyeknek ellenséges tartalmuk van.
- Hogy a szakvéleményezésnek alávett prédikációkban népszerűsítik-e a magyar nacionalizmust, különösen az ellenforradalmi eseményekhez kapcsolódókat, amelyek 1956 őszén zajlottak a Magyar N[ép] K[öztársaság]-ban.
- Milyen negatív hatásai lehettek ezeknek a prédikációknak azokra a személyekre, akik előtt bemutatták.

Elemelve a rendelkezésünkre bocsátott anyagot, a következőket állapítjuk meg:

a) A vizsgálatnak alávett vallásos prédikációk tartalmukban kétséget kizáróan ellenséges propagandát terjesztenek az RNK-ban fennálló államrendszerrel szemben. Ezt a megállapításunkat azokra az állításokra, kijelentésekre és példákra alapozzuk, amelyek a Simény Danila, Gellérd Emeric [Imre], Székely Ladislau [László] és kisebb mértékben a Bálint Francisc [Ferenc] által írott prédikációkban találhatóak.

b) Amint az az általunk megvizsgált anyagból kitűnik, ezek a kijelentések és példák különböző formában jelennek meg: néha közvetlenül és expliciten, máskor álcázottan, és vannak olyan esetek, hogy ezek annyira kétértelműek, hogy céltatosan és ellenségesen is felfoghatóak/értelmezhetőek.

Így Simén Danila prédikációiban a következőket olvassuk: az I. kötetben, az *Advent népe* című prédikáció 2. oldalának II. bekezdésében van egy bibliai idézet, egy mélységesen ellenforradalmi tartalmú szöveg közepében. Az idézet előtt Simény a „magyar nép nemzeti katasztrófájáról” beszél (az 1956-os MNK-beli ellenforradalmi események); ezt követően az idézet pedig [a következőket] mondja: „*Jaj azoknak, kik a gonoszt jónak mondják és a jót gonosznak; akik a sötétséget világossággá, s a világosságot sötétséggé teszik; és teszik a keserűt édessé és az édeset keserűvé... Jaj azoknak, akik magoknak bölcsesnek látszanak és eszesek önmaguk előtt... Akik a gonoszt ajándékért igaznak mondják és az igazak igazságát elfordítják tőlük...*” és tovább: „*Jaj a pártoskodóknak, mert kivágattatnak, mint az erdő fái a ráemelt fejsze vagy fűrész által. Es nem sérhat az erdő, mert ő adta a fát a fejsze [...] nyelének.*” Az egész idézetnek az a célja, hogy a hallgatóság lelkiismeretében a gyász érzetét keltse az elbukott ellenforradalom miatt, és ugyanakkor szintiszta uszító jellege van.

Ugyanabban a prédikációban az 5. oldal V. bekezdésében olvassuk: „*Ezekben a sorsdöntő napokban fel kell ismernünk Isten törvényét, hogy szeretni csak szabadon lehet, egyenlő méltósággal. [...] csak egyenlő jogú nép békélhet néppel [...]*”.

Ebből a részből világosan kitűnik, hogy Simény Danila nem tartja valódinak az együtt élő magyar nemzetiség és a román nép közötti jogegyenlőséget, tehát a két nép közötti megbékélést sem óhajtja.

A II. kötetben, az 1956 decemberében írt *Karácsonyi imában*, az 1. oldal II. bekezdésében olvassuk: „*Utunk mellett égre szegezett, sötéten villogó szuronyerdők, didergő, fázó éhes asszonyok, védtelen gyermekek, rabigába görnyedt népek, kiknek a szeretet himnusza, karácsony örömezenete: letűnt aranykor itt-felejtett éneke [...]*”.

Ez a kép azt sugallná a hallgatóságnak, hogy hazánkban a terror és a nyomor uralkodik, és ugyanakkor felidézzi az örökre letűnt „aranykort”.

Ugyanebben a kötetben, a 40. oldal II. bekezdésében a főelemet fetisizálásával találkozunk, ahol felsorolja az életnek azon különböző aspektusait, amitől félünk: „*betegség, öregség, halál, személyes szabadság elvesztése; sőt a barátaink és szomszédjaink is – tekintetbe véve a köztünk levő [popup title="bizalmatlanságot" format="Default click" activate="click" close text="Itt a román fordítást közöltük. Ez a fordítás elnagyolt és pontatlan. Az eredeti szövegrész így hangzik: „Félünk a lappangó betegségtől, tehetetlen öregségtől, hirtelen haláltól. Félünk a megalázástól, gyötrelmes szegénységtől, emberi méltóságunk és szabadságunk elvesztésétől és Isten a tudója, hogy mennyi mindentől. Néha félünk önmagunktól, mert ismeretlen érzések és indulatok hullámai lepnek meg. Néha félünk barátainktól és szomszédainktól [!], hogy ellenségünké válnak, mert fogyóban van köztünk a bizalom, s félünk az árvaság súlyos keresztjétől, mert kiveszöbe van a szeretet.”*”

Ez az egész felsorolás a következő megállapításban csúcsosodik: „*Maroknyi nép és kicsiny egyház vagyunk, van-e jogunk az élethez, van-e helyünk a nap alatt, lesz-e holnapunk világhódító népek és egyházak nyomasztó árnyékában? Vagy a történelem vihara szerteszór minket is, mint az ókori zsidó népet a szélrózsa minden irányában, hogy csak fájó emlékünknél maradjon fenn szomorú tanulságra nyomunkba lépő népeknek [...]*”

A kép homályos körvonala [!] a népi demokratikus rendszerben élő nép kilátástalan helyzetét próbálja kiemelni. Ezen a megállapításon kívül azonban Simény prédikációiban nyílt felhívást találunk ellenforradalmi cselekedetekre is. Így a *Megállni* prédikációban – II. kötet 44–50. oldalak – a pompeji római katona példáját veszi, aki az őrhelyén halt meg, eleget téve a kötelességének. Ez után a hasonlat után azt a következtetést vonja le, hogy nem elég passzívan szembeállni, hanem (45. oldal V. bekezdés) „*Hűséggel megállni nem jelent üres bámszokdást, karba font kezek semmittevését, színtelen nyugalmat vagy olcsó manavárást, nem jelent megbénult akaratot sem, amidőn földbegyökerezett lábakkal, tehetetlenül állunk. Nem jelenti a könyörtelen végzet lemondó elismerését, amikor rajtuk ez is, az is könnyen megesis, de jelenti a bátor, elszánt, hősiesség megállást.*”

Ilyen, az RNK-beli népi demokratikus rendszerrel szembeni ellenséges példákat találunk még az I. kötet 4. oldalának IV. bekezdésében, ahol kijelenti, hogy „*az igazság elhagyta a földet*”. A II. kötet 42. oldalának II. bekezdésében egy kis elit tömeggel szembeni felsőbbségének a reakciós nézetét hangoztatja, az elit fogalma alatt a magyar nemzeti kisebbséget

értve.

A III. kötet 1–11. oldalain találunk két, a szovjetellenes háború idején, 1943 augusztus hónapjában és 1944 február hónapjában írt prédikációt, amelyekben dicsőíti ezt a hódító és rabló háborút, bőségesen használva [azokban] a fasiszta demagógiát. Beszél egyebek mellett a kis népekről, melyek nagyobb hatalmak ereje ellen harcolnak. „*Őseink nem egyszer fegyveresen védtek meg hitüket [...].*” Hasonló kijelentéseket találunk az *Első lenni a szolgálatban* című prédikációban is. Mindezek a prédikációk 1957-ben voltak kiadva, rögtön az MNK-beli ellenforradalom elfojtása után.

Gellérd Emeric prédikációiban szintén egy rakás, a Siményéhez hasonló, ellenforradalmi kijelentés van.

A *A szív* című prédikációban a következőket mondja: „*Lehetünk okosak, gazdagok, szorgalmasak, alkothatunk, harcolhatunk, de ha szívünk nincs, semmik* [popup title="vagyunk" format="Default click" activate="click" close text="A román fordítás szerint: „Az új ember lehet okos, gazdag, erős, csak a szíve hiányzik.” („Omul nou poate să fie savant, bigat, puternic, numai inima îi lipsește.”)]” „A hangsúly az új ember jellemzésére esik, akit szívtelen embernek talál. Továbbá az I. kötet 11. oldalának II. bekezdésében írja: „*Senki sem tagadhatja, hogy korunk az emberi szív rabságának a kora. Érezzük, hogy van szívünk s lángolnak benne nagy és szent emberi érzések... Csakhogy bilincsbe vertük szívünket. Az ész, a hatalom, a bűn, gyarló vágyak, vak szenvedélyek bilincsibe [!].*”

Az I. kötet 12. oldalának III. bekezdésében olvassuk: „*Vajon ma is nem a belső vakság okoz minden szenvedést, vérontást, hazugságot és gyűlöletet? De igenis az! Nézők vagyunk, de nem látók. Szívünk hideg marad, tele* [popup title="gyűlölettel" format="Default click" activate="click" close text="Az utolsó mondatot a román szakvélemény szövegéből fordítottuk vissza. Az eredeti szövegben ez a mondat így hangzik: „Szemünkig, sz[ív]ünkig behat az élet fényugara, de nem szűrődik át a szívünkhöz, a szívünkön. Ezért hideg marad és gyűlöletes.”)]”.

A 13. oldal IV. bekezdésében továbbá olvassuk: „*Oh, mennyi minden van ezen a világon, amit az emberek nemcsak a szemével, de a szívével is néznie kellene. Oh, ha a szívével is tudna nézni az ember; ha nézés közben a szívét is tudná használni, de másképpen lenne minden itt.*”

14. oldal, VII. bekezdés: „*Oh, mennyit beszélnek ma az emberek a nyelvükkel, de szívtelenül.*”

15. oldal, III. bekezdés: „*Ha ellopták, harcoljuk vissza. Ha eladtuk, vásároljuk* [popup title="vissza" format="Default click" activate="click" close text="A román fordítás szerint: „Ha ellopták szívünket [...].” („Dacă ni s-a furat inima, trebuie să o luptăm să o regăsim, dacă am vîndut-o, să o răscumpărăm.”)]”.

15. oldal, V. bekezdés: „*Hisszük, hogy a trónfosztott szív visszanyeri királyi székét.*”

Még nyilvánvalóbb, amit mond a *Heródes* [című] prédikációban, amelyben a jelképes forma sok esetben tiszta uszító tartalmat takar. A prédikáció karácsonyban volt tartva, és a központi alakja Heródes, akinek személye azonban sok utalást tartalmaz a jelenlegi állapotokra. Ezek az utalások célzatosak.

I. kötet, 16. oldal, IV. bekezdés, idézzük: „*A szabadság keserű árnyéka a börtön s a rabsors ...*”.

16. oldal, VI. bekezdés: „*Aztán századok során később is hányszor támadtak tudós farizeusok, ki[ki], mint veszedelmes árnyak, megkerülték az Eszmét.*”

17. oldal, III. bekezdés: „*Ilyen értelemben véve, beh sok Heródes volt, s van a világon ma is! Be sokszor születtek egészséges eszmék és gondolatok, s be sokszor támadtak gyilkos heródesi erők ellenük! Be sokszor ismétlődött meg a betlehemi dráma! Be sokszor volt szemtanúja a föld véres karácsonyi mézszárlásoknak, s be sokszor kellett menekíteni idegen földre messiási eszmét, hogy a vak tébolyoknak áldozatul ne essék.*”

17. oldal, IV. bekezdés: „*Ne menjünk más néphez példáért, maradjunk itthon, mert heródesi mézszárlásokra és egyiptomi menekülésre annyi keserves példát sehol sem találunk, mint saját népünk körében.*”

I. kötet, 19. oldal, I. bekezdés: „*Képzeljünk el egy tárgyalótermet. Hamis eszmékkel tévesztik a népet. Csend van s szomorúság. Mindenki erőlködik, hogy kitalálja az igazságot. Egyszer csak felugrik egy, s heves szavakkal megmondja az igazságot. [...] Megszületik az igazság Heródesé is, és fenyegetőzve tör rá [...]. Íme a mindennapok Heródesé, aki nem tudja elviselni, hogy az igazság valahol megszülessék.*”

Ebben a mondatban a szerző az RNK-beli ügyészségre és igazságszolgáltatásra utal.

I. kötet, 20. oldal, IV. bekezdés: „*Arról tudod meg, hogy jézusi-e egy gondolat, egy érzés benned, ha azt heródesi erők üldözik. A nem üldözött gondolat, a nem üldözött élmény nem jézusi.*”

I. kötet, 20. oldal, V. bekezdés: „*Vannak-e Heródesek által üldözött gondolataid?*”

I. kötet, 21. oldal: „*[...] harcoljunk minden ellen, ami heródesi, ami antikrisztus hatalma bennünk és körülöttünk.*”

Az első kötet befejezésének mélyen reakciós, ellenforradalmi jellege van.

Így az I. kötet 22. oldalának III. bekezdése, idézzük: „*Óriási távolságok vannak ember és ember között, óriási távolságok szomszéd és szomszéd között, kereszténytől keresztényig, magyartól magyorig olyan távol találjuk magunkat, mintha nem ugyanazt a kenyeret ennénk, nem ugyanaz volna a hitünk, a* [popup title="sorsunk ..." format="Default click" activate="click" close text="Ezt a mondatot a román szövegéből fordítottuk vissza. Az eredeti magyar szövegben ez az idézet így hangzik: „Mérőföldes távolságok vannak ember és ember, Isten és ember között. [...] Szomszéd a szomszédától, falu a falutól, keresztény a kereszténytől, magyar a magyartól, mintha nem is egy volna a kenyere, a hitünk a sorsunk.”)]”.

23. oldal, utolsó bekezdés: „*Szakadékok közt tántorgunk, farkasok ordítanak körül, éket ver közénk a történelem, erőszakkal űzi boldogtalan távolságokba az élet, hitünk szent tárgyait.*”

A II. kötet 62. oldalának II. és III. bekezdéseiben hasonlatokat és kifejezéseket találunk, amelyek ellenséges tartalmúak az RNK-beli népi demokratikus rendszerre [!]. Így például: „*Erkölcsi lelki értelemben ma is halott a világ, vagy legalábbis a halál jelei észlelhetők rajta. [...] Milliók menetelnek a történelem útjain, az újpogányság káinbélyegével homlokukon [...].*”

A szerző felteszi a kérdést, hogy ki lesz az, aki megmenti a jelen világot. Erre a kérdésre válaszolva a következőket mondja: „*Ki lesz ez? Mának császárai? Nem! A tudomány, mely már egekét d[ö]l[ge]t? Nem! A politika, mely kardot élez? Nem! [...] Új jogrend, mely hovatovább mind kizárólagosabb? Nem! [...] Mert mit hoznak mindezek? Végső fokon halált, sírokat, temetőket,* [popup title="feltámaszthatatlanságot" format="Default click" activate="click" close text="Az eredeti szövegben a „császár” szó ceruzával ki van húzva, és „önző emberei”-re van javítva.”)]”.

Befejezésként egy, a hallgatósághoz címzett felhívást találunk, amely konkrét cselekedetekre hív a társadalmi rendszer megváltoztatásáért, a mondatnak tiszta uszító jellege lévén.

A II. kötet 70–74. oldalain találjuk a *Csodavárás-csodatevés* [című] prédikációt. Ebben a prédikációban a szerző összehasonlítást tesz azok között, akik passzív módon várják a csodát és azok között, akik ennek a megvalósításáért cselekednek. A csodatevés fogalma alatt, természetesen a rendszer elleni nyílt vagy rejtett tevékenységet kell érteni. Ezt a megállapításunkat alátámasztják az olyan összehasonlítások, mint amilyenek találhatók a 70. oldal I. bekezdésénél, amikor szerencsétlen sorsú népekről beszél, amelyek a zsarnokság békiyóiból való szabadulásért harcoltak és harcolnak. Vagy a 71. oldal I. bekezdésénél, olvassuk: „*Szántóföldjeiket a hatalom bitorolja már régen. Törvényeiket lábbal tiporják, hitüket gyalázzák... Semmijük sincs csak fájó önmaguk s kezükön a lánc. [...] Volt úgy, hogy határaikon túli népektől várták a szabadulást. El is jöttek azok, de nem volt köszönet benne.*”

72. oldal, III. bekezdés: „*Közgazdászok szintén csodát tettek, midőn olyan eszméket találtak fel, melyek lázba, vérbe, szenvedélybe hozhatják az egész emberiséget.*”

74. oldal: „*Legyünk csodatevői [...] a mindennapok harcának [...].*”

A [popup title="II. kötet" format="Default click" activate="click" close text="A szóban forgó prédikáció a harmadik kötetben található."] 30–34. oldalain találjuk a *Magvető sors-jézusi sors* [című] prédikációt. Ebben a prédikációban a szerző a parasztságot dicsőíti, vezető osztálynak tartva azt. Mindezt azért [teszi], hogy aláaknázza a munkásosztály és a dolgozó paraszt közötti szövetséget, és hogy ezzel a módszerrel támadja a proletárdiktatúra alapját, államellenes tevékenységet követve ezzel tulajdonképpen el.

Ezeken a nyilvánvaló államellenes, ellenforradalmi törekvéseken kívül egy sor olyan vallásos jelképet is találunk, amelyek kettős értelemmel értelmezhetőek.

I. kötet, 8. oldal, II. bekezdés, 9. oldal II. bekezdés, 11. oldal I. bekezdés és III. kötet 35. oldal IX. bekezdés.

Székely László [!] prédikációiban szintén egy sor reakció kijelentést találunk.

A II. kötet 50–55. oldalain találjuk a *Farsang a bőjtben* prédikációt, amelyben azt a tézist fejti ki öszövétségi példák felhozásával, hogy az emberek nem őszinték. Természetesen ez a kijelentés jó alkalmat szolgáltat ahhoz, hogy gyalázza az új ember fejlődését, és leértékeli bármiféle rokonszenvet, ami az RNK-beli népi demokratikus rendszer iránt megnyilatkozik.

51. oldal III. bekezdés, olvassuk: „*Mások más utat választottak: a színlelés, a tettettség útját. Álarcot gyúrtak, formáltak, faragtak, festettek s magukra öltöttek. Olyanok váltak, mint a kaméleon [...]. Az önvédelem legvégső és legelkeseredettebb útja ez. A ravaszság eszközeinek igénybevétele, az önmertés rettentő harcában. Felteszi az ember az engedelmesség álarcát az arcra, melyen a lázadás tüze ég, a hallgatás, a némaság álarcát a szájra, mely a szabadság után kiált, a vakság halotti maszkiáját a szemre, mely fény után epedez...*”.

53. oldal, I. bekezdés: „*Az önvédelem álarcát szörnyű napjai során a magyar nép is felvette. Ezer éven át megpróbálta megtartani szabadságszerető, becsületes [...] önmagát.*”

Az *ember értéke* című prédikációban, 19–24. oldal, a szerző nagyon súlyos értékítéletet mond a második világháborút követő időszakról, gyalázza még a szocializmust is, a 19. oldal IV. bekezdésében a következőket jelentvén ki: „*Ne csodálkozzunk, hogy a mai kor gyermeke fenyegető válságba került, hiszen intézmények, szervezetek, közületek, hivatalosok évszázadokon át adtak tanításokat békéről, emberszeretetről, humanizmusról, szocializmusról s a legutolsó háborúban csúnyábban és pogányabban, mint bármikor, megcsúfolta ideáljait. Évtizedeken át tanítottak igazságosságról, jóakaratról, jogegyenlőségről, testvériségről s a legutolsó békék mindezt megtaposták. Ez a sokszor keserű örömben kifakadó csalódás jellemzi ezt a századot. Az ember belekerült a tébolyult idők áramába s ebből nem lát kiutat. Ez a talajvesztett válság napról-napra általánosabb és megrendítőbb.*”

A II. kötet 22–23. oldalán olvassuk: „*A mai kor felfogása halálosan beteg. Már érezzük azt a pillanatot, amikor ezt a mai embert ezt a modern embert, maga alá temeti önnön kultúrája. [...] A mai modernnek mondott megfogalmazás szerint a társadalom legértékesebb tőkéje, az ember, jövedelmező gazdasági alap, cél-eszköz, vezethető alkatrész egy mechanikus világnézeti rendszerben, aki nyög és alkot, vérzik, mint Krisztus kezén a szegek helye, dolgozik, mint egy gép és hallgat, mint egy sír. [...] Kizsákmányolható, megváltható tőke, akinek célját már megírták a kezdet kezdetén. Játékszer értékűvé vált az ember s mert nem annak teremtett, lázadni bármelyik pillanatban kész.*”

Balint Francisc prédikációiban több helyen találunk olyan kijelentéseket, amelyek nem tiszták politikai szempontból, vagy pedig kétértelműek. Találkozunk olyan idézetekkel is, amelyek nincsenek a helyükre téve [!].

A III. kötet 42. oldalának I. bekezdésében olvassuk: „*Nem tudom, hogy ma, amikor annyiféle csábítással, különböző hírekkel, sokszori hitetessel és kimondhatatlanul kemény és pihenést nem ismerő munkával találjátok szembe magatokat, tud-e helyet találni a nagy zűrzavarban a szív érzése [...].*”

A [popup title="III. kötet 77. oldalának" format="Default click" activate="click" close text="Elírás, az idézet a 47. oldalon található."] I. bekezdésében olvassuk: „*[...] gondoljunk arra a rettenetes dologra, mit az emberiség művel ma: a fegyverkezési versenyre. A legjobb acél, a legjobb autó, a legjobb cipő, a legjobb repülőgép, mindenből, ami a legjobb, háborús célra készül s mi legjobb esetben a másodosztályúkat kapjuk.*”

c) A szakvéleményezés folyamán meg tudtuk állapítani, hogy a rendelkezésünkre bocsátott anyag nagyon sok és határozottan magyar nacionalista megnyilvánulásokat tartalmaz, és ezek a megnyilvánulások szoros kapcsolatban állnak a Magyar NK-ban 1956 őszén lezajlott ellenforradalmi eseményekkel. Ez a kapcsolat vagy közvetlen, [és] nyilvánvaló és érzékelhető már az ellenforradalom idején vagy annak a közvetlen elfojtása után, vagy [pedig] közvetettek, amikor is a szovjetellenes háború idején megjelent anyagok 1957-ben vannak kiadva, azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy felébresszék a magyar sovinizmust olyan reakciós költők idézésével, mint amilyen Reményik Sándor, Aprily [!] Lajos vagy bizonyos magyar irredenta énekek. Ezek közül a megnyilvánulások közül sok jelezzve volt általunk a jelentésünk első részében.

A Simény Danila által írt prédikációkban a következő nyilvánvaló megnyilvánulásokat találjuk:

Nála a hungarocentrizmus dominál – a hajlam, hogy a jelenségeket egyoldalúan, a magyar nemzet érdekeinek a szemszögéből tekintse.

Így az I. kötet 1. oldalának I. bekezdésében, az *Advent népe* című prédikációban olvassuk: „*Van nép, mely szabadságban fogant, mint a Magyar, s ezer év óta vérért ontja a szabadságért ...*”

Ugyanebben a kötetben az 5. oldal I. bekezdésében olvassuk: „*[...] népünk az áldozatok népe.*”

A II. bekezdésben egy régi magyar éneket idéz, amely a jelen időszakban képes, hogy felizgassa a sovinizmust: „*Szegény magyar nép / Téged vihar tép*”, a végén pedig meglehetősen világosan utal az ellenforradalomra, amikor a magyar nép „döntő napjai”-ról beszél.

A II. kötet 2. oldalának II. bekezdésében egy nagyon világos utalást találunk arra az eljárásra, ami az ellenforradalom egyik jellemző vonása volt, az emigráció: „*[...] a bujdosókat befogadjuk [...].*”

Hasonlóképpen a 7. oldal IV. bekezdésében, 1957 márciusában írva: „*A szenvedések völgyében vergődik a nemzet, hogy szenvedéseinek árjában megtisztulva újratámadjon nagylelkű, romlatlan fiaiban és leányaiban.*”

A *Ne félj te kicsiny nyáj!* prédikációban, II. kötet, 39–44. oldalak, a magyar népnek egy megalapozatlan félelmével van dolgunk közvetlenül a Magyar NK-beli események után, [és] amelynek uszító jellege van. Ugyanakkor észrevehetjük a magyar nemzet kulturális felsőbbrendűségének a kifejeződését.

A 44. oldalon írja: „*Nehéz idők, megpróbáló napok súlyosodhatnak ránk, de míg nap süt az égen, nem kell félnünk, hogy elfogy a világosság.*”

Hasonló gondolatokat találunk a II. kötet 47. oldalán is: „*A két világháború között cseppenként szívárogo vagy csapatostól menekül Erdély magyarsága. Könnyapatakok folynak, s vigasztalan bánatfelhők ülnek meg e tájat. [...] És elhangzik a megrázó tiltakozás: »Csak a holttestünkön át inthetsz búcsút Erdélyországnak!« S a menekülők áradata visszafordul.*”

Egy másik, az MNK-beli ellenforradalmi eseményekkel közvetlen kapcsolatban álló világos példa a II. kötet 48. oldalából tűnik ki, ahol egy katonáról van szó, aki gránáttal akar megtámadni tankokat, amelyek visszafordulnak előtte a batorságának köszönhetően. Idézzük: „*Milyen boldogság, milyen kibeszélhetetlen öröm tudni azt, hogy az ilyen ember a mi apánk, a mi gyermekünk, a mi testvérünk.*”

Vagy a 49. oldalon: „*[...] nagyon sok a felkavart, összetört, összeroppanó szívű, lelkű ember. Annyi [...] magasztos, szent ügy, hogy az utolsó csepp vérig védjük ...*”

Gellérd Emerichnél bőven találunk a magyarok történelméből vett példákat, amelyekkel azt akarja bemutatni, hogy az úgynevezett szabadság eszméjének mindaddig száműzöttnek kell lennie, amíg a zsarnokság meg nem bukik – egyenes utalás az MNK-beli ellenforradalmi eseményekre. (I. kötet 17–18. oldalak.)

Találunk azonban utalást a magyar nép elvtelen egységének a hirdetésére is, amelynek kebelében – Gellérd szerint – nincsenek osztálykülönbségek. (I. kötet 22. oldal.)

Akárcsak Simény, Gellérd irredenta énekeket idéz, mint amilyen a II. kötet 21. oldalának III. bekezdésében található: „*Kalász, kalász, árva szegény kalász!*”. Megjegyezzük, hogy a „szegény” helyet régen a „magyar”-t énekeltek.

Az *Ima bajban, szenvedésben, vigasztalásért* szöveg végén egy utalást találunk egy „új, szent hazára”. (II. kötet 22. oldal V. bekezdés.)

Gellér Emeric beszédei tele vannak a magyar fajgyűlölők ismert szóhasználatával, amikor a turáni átokról beszél, vagy amikor idézi a „híres” nemzeti író, Szabó Dezsőt. (II. kötet 60 oldal II. bekezdés.)

Én vagyok a feltámadás prédikációjában, II. kötet 60–64. oldalak, uszító céllal mondja, a magyar történelemből véve példát: „*Botond roppant buzogányává [kell válni], mellyel feltörünk sok-sok jogtalan sírt, fekete kaput.*”

Feltevődik a kérdés, hogy vajon nem uszító-e Gellérd idézete azzal a kijelentéssel, hogy „*lesz még szőlő s lággy kenyér*”. Ez a kijelentés fenyegetést jelent a demokratikus rendszerre, főleg akkor, amikor egy székely ház keretében/összefüggésében van elhelyezve, ahol mindenki szomorú, reménytelen és a beletörődés uralkodik, a halál lassú lehelete.

Azon a véleményen vagyunk, hogy akkor, amikor Székely László [!] 1957. június hónapjában a XX. század nagy válságáról beszél és a Krisztus szerinti új ember születését óhajtja, a magyarországi ellenforradalomra utal, és Madách szavaival összegez: „*Mondtam ember: küzdj és bízva bízzál!*” (III. kötet, 24. oldal, II-III. bekezdés.)

d) A három rendelkezésünkre bocsátott vallásos prédikációs kötet elemzése alapján a következőket jelentjük ki:

Mind a három kötet az MNK-beli ellenforradalmi események alatt és után lett kiadva, úgy gondoljuk, hogy ezek célzatosak.

Politikai tartalmuk által negatív hatással lehetnek az egyetemistákra és a hallgatókra. Ez a káros befolyás még hangsúlyosabb azoknak az egyetemistáknak az esetében, akik a maguk során példaként/mintaként tudták használni ezeket [a prédikációírásához].

A hallgatóságban ezek a prédikációk bizalmatlanságot tudtak kelteni a népi demokrácia iránt, gyűlöletet a román testvérnép iránt és szándékot a sovén gyűlöletre és kizsákmányolásra épülő feudalista kapitalista rendszer újjáélesztésére.

Azt feltételezhetjük, hogy sok, a rendszerünk ellen irányuló ellenséges tevékenység az ehhez hasonló uszításoknak tulajdonítható.

Szakértők: Gáll Ioan

Sebe Francisc

Székely Iosif

Jelzet: ACNSAS. Arhiva operativă. Dosar anchetă Semény Dănilă, Balint Francisc și Székely Ladislau. P. 014061. Vol. 1. 52–63. f. – Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității – A Securitate Irattárát vizsgáló Országos Bizottság Levéltára, Bukarest – Operativ irattár – Semény Dănilă, Balint Francisc és Székely Ladislau vizsgálati dossziéja – 1. kötet – 52–63. f. – Eredeti, gépelt, aláírással

2.

A Kolozsvári Katonai Törvényszék ítélete Simén Dániel, Bálint Ferenc és Székely László ügyében

1960. május 20.

Kolozsvári Katonai Törvényszék
Iratcsomó sz. 244/1960.

241. sz. ítélet
Ma, 1960. év május 20.

A Kolozsvári Katonai Törvényszék, [amely] a törvény szerint a következő [tagokból] áll:

Elnök: Văleanu Simion igazságügyi őrnagy [Maior de Justiție]

Népi Ülnökök: Tulbure Constantin kapitány [Căpitan]

Golban Petre kapitány

Katonai Ügyész: Nagy Carol igazságügyi főhadnagy [Locotenent Major de Justiție]

Titkár: Eneotescu Petre

Összegyűlt a tanácssteremben a katonai ügyész és a titkár részvétele nélkül, hogy tanácskozzék az 1960. május 19-i napon elmaradt ítélethirdetés ügyében, [a következő személyekre] vonatkozóan:

1) Simeny [!] Danila [Dániel], született 1903. február 7-én Korond községben, Udvarhely rajonban, a M[agyar] A[utónóm] T[artomány]-ban, Andrei [András] és Rahila [Ráhel] fia, lakhely Kolozsvár, Brassay [!] utca 6. sz., foglalkozása teológiai tanár, házas, nincs gyermeke, vagyontalan, tanulmányai: teológiai akadémia végzőse, szülei földművesek 3 ha földterülettel, nem volt még elítélve;

2) Balint [!] Francisc [Ferenc], született 1925. április 10-én Gyepes községben, Udvarhely rajonban, a MAT-ban, Albert és Elisabeta [Erzsébet] fia, lakhely Magyarorszávat község 724. sz., Kolozs rajon és tartomány, foglalkozása lelkész, elvált, 2 gyermeke van, vagyontalan, tanulmányok: teológiai akadémia végzőse, apja lelkész, nem volt még elítélve;

3) Szekely [!] Ladislau [László], született 1922. október 12-én Verespatak községben 293. sz., Topánfalva rajonban, Kolozs tartományban, ugyanazon lakhellyel, Francisc [Ferenc] és Margareta [Margit] fia, foglalkozása lelkész, házas, nincsenek gyermekei, vagyontalan, a teológiai akadémia végzőse, apja bányász, nem volt még elítélve,

mind letartóztatva a kolozsvári börtönben, [és] vád alá helyezve a társadalmi rendszer elleni bujtogatás bűncselekményével, melyet a B[üntető] t[örvény]k[önyv] 209. tc. 2. pontjának a) betűje előír és büntet.

A tárgyalások az 1960. május 19-én tartott ülésen zajlottak, amikor a felek következtetéseket vontak le, ahogy az megállapítható az iratcsomóhoz csatolt végzésből, [és] amely a jelen határozat szerves részét képezi.

A Törvényszék

Bizalmasan tárgyalva a Simény Danila, Balint Francisc és Székely Ladislau vádlottak ellen indított büntetőeljárásról, [amelyet] a társadalmi rendszer elleni bujtogatás vádjá miatt [indítottak], amelyet a Btk. 209. tc. 2. pontjának a. betűje előír és büntet;

figyelembe véve a katonai ügyész szóbeli következtetéseit, továbbá a vádlottak személyesen és védőik által – a bíróság nyilvános ülése előtt – tartott védőbeszédeit;

figyelembe véve a nyilvános ülésen az ez ügyben elhangzott szóbeli utasításokat, valamint az iratcsomó aktáit is, amelyek vitára voltak bocsátva a felek számára a nyilvános ülésen, a következők állapotának meg:

Tényállás

A Magyar N[ép] K[öztársaság]-ban 1956. október havában lezajlott ellenforradalmi események következményeként a Protestáns Intézet kolozsvári Unitárius Szekciójának ellenséges elemei fokozták a népi demokratikus rendszerrel szembeni tevékenységüket, különösen a teológiai hallgatók nacionalista-soviniszta szellemben való nevelése és a román nép és magyar nemzetiségű kisebbség közötti uszítás által.

A sovén-nacionalista és ellenforradalmi szellemiség fenntartásában és terjesztésében jelentős szerepük volt egyes teológiai tanároknak és unitárius lelkészeknek, akik amellet, hogy szóban ellenségesen nyilvánultak meg a R[omán] N[ép] K[öztársaság]-beli népi demokratikus rendszer ellen, összeállítottak, sokszorosítottak és teológiai hallgatók rendelkezésére bocsátottak úgynevezett vallásos prédikációkat, amelyek lényegükben mélyen ellenséges, nacionalista-soviniszta jellegűek, amelyekben keresztül bizalmatlanságot hirdetnek a népi demokrácia szilárdságát illetően, gyűlöletet a román nép ellen, és a volt polgári-földbirtokosi kizsákmányoló rendszernek az újjáéledését.

Ezek közé az ellenséges elemek közé tartoznak a jelen ügy vádlottjai is, akiknek a cselekedetei a következőképpen foglalhatóak össze külön-külön.

1) Simeny Danila vádlott, unitárius tanár, aki 1928–1933 között teológiai tanulmányokat folytatott Californiában és Chicagóban (SUA), és a horthysta rendszer idején az Imredy [!] által vezetett Magyar Megújulás pártjának volt a tagja. Ellenséges nézetet vallva mindennel szemben [!], ami haladó, a gyakorlati teológia katedrájának vezető állását betöltve, egy sor rendszerellenes és nacionalista-sóvén prédikációt írt, amelyeket átadott a teológiai hallgatónak, azzal a szándékkal, hogy ezek a prédikációk népszerűsítve legyenek, miután a hallgatók lelkésszé válnak.

Hogy a vádlott gyarapítsa ellenséges tevékenységét, maga mellé állította Balint Francisc és Szekely Ladislau vádlottakat, mindketten unitárius lelkészek. Bevonva egy ilyen tevékenységbe, szintén ellenséges és nacionalista-sóvén tartalmú prédikációkat gyűjtött ezektől, amelyeket három könyvnyi kötetbe szerkesztett, és a teológiai hallgatóknak és egyes unitárius lelkészeknek terjesztett költség ellenében. A terjesztéssel egy időben a vádlott figyelmeztette a hallgatókat, hogy a prédikációkat be kell mutatni a híveknek vallásos ünnepek alkalmával, a nyári vakáció alatt pedig azokban a helyiségekben, ahol unitárius egyházak vannak.

1956 őszétől kezdődően és 1957 nyaráig a vádlott három ilyen prédikációs kötetet adott ki és terjesztett, kb. 200–220 példányban. Kiadásukra és terjesztésükre tehát rögtön a Magyar NK-ban kirobban ellenforradalmi események kitörése után került sor, államellenes és nacionalista-soviniszta eszméket terjesztve ez által a lakosság széles köreiben.

Így a vádlott által 1956 decemberében írott *Advent népe* című prédikációban (II. iratsomó-kötet és a fordításban 45. l.), miután a vádlott az MNK-beli ellenforradalmat a „magyar nép nemzeti katasztrófájának” nevezi, egyebek mellett [a következőket] írja: „*Jaj azoknak, kik a gonoszt jónak mondják és a jót gonosznak; akik a sötétséget világossággá, s a világosságot sötétséggé teszik; és teszik a keserűt édessé és az édeset keserűvé... Jaj azoknak, akik magoknak bölcsnek látszanak és eszesek önmaguk előtt... Akik a gonoszt ajándékként igaznak mondják és az igazak igazságát elfordítják tőlük... Jaj a pártoskodóknak, mert kivágattatnak, mint az erdő fái... Ezekben a sorsdöntő napokban fel kell ismernünk Isten törvényét, hogy szeretni csak szabadon lehet [...], csak egyenlő jogú nép békülhet néppel...*”

Ezeknek a részeknek a tartalmából kétségtelenül kiténik a vádlott elkötelezettsége az ellenforradalmárok által elkövetett cselekedetek iránt, egyidejűleg nyílt fenyegetést képeznek a kommunistákra nézve, és [azt állítják] hogy az erdélyi magyar lakosság jogai nem egyenlők a román nemzetiségűek [jogaival].

Egy másik, *Karácsonyi ima* című prédikációjában a vádlott [a következőket] írja: „*Utunk mellett égre szegezett, sötéten villogó szurony-erdők, didergő, fázó éhes asszonyok, védtelen gyermekek, rabigába gömnyedt népek, kiknek a szeretet himnusza, „karácsony öröme”: letűnt aranykor [...]*”.

Ezzel a prédikációval a vádlott azt akarta sugallni a hallgatóság számára, hogy hazánkban terror és nyomorúság uralkodik, felidézve ugyanakkor a magyar nemzet számára örökre letűnt „arany” múltat.

Egy másik, *Megállni* című prédikációjában (48. l.) a vádlott nyíltan uszít ellenforradalmi cselekedetekre, példát állítva egy római katonán [keresztül], aki kötelességét teljesítve halt meg az őrhelyén, továbbá a [következő] idézetet keresztül is: „*[Hűséggel megállni nem jelent üres bámészkodást], karba font kezek semmittevését, színlelt nyugalmat vagy olcsó mamnavarást, nem jelent megbénult akaratot sem, amidőn földbegyökerezett lábakkal, tehetetlenül állunk. Nem jelenti a könyörtelen végzet lemondó elismerését, amikor rajtuk ez is, az is könnyen megesik, de jelenti a bátor elszánt, hősiesség megállást.*”

Az *igazság elhagyta* a [popup title="földet" format="Default click" activate="click" close text="A Ne félj te kicsiny nyáj! című prédikációról van tulajdonképpen szó. "] című prédikációjában (II. kötet, fordításban 55. l., I. kötet) a vádlott egy kis elit tömegek feletti felsőbbiségének a reakciós tézist hangoztatja, az „elit” fogalom alatt a magyar nemzeti kisebbséget értve.

Ugyancsak a vádlott által írt prédikációs kötetben találhatóak más, a szovjetellenes háború éveiben írt beszédek is, ahol, miután rámutat a kis népek által a nagyobb népek erői ellen folytatott harcára, a magyar népet [szovjetellenes] harcra buzdítja a fasiszta demagógiát használva.

Íme, tehát a vádlott igyekezett mentesülni a tanári kötelezettségei alól, a teológiai hallgatók nevelésében a „vallást” a demokratikus társadalmi rend és a román és magyar állampolgárok összeugrasztásának az uszító szöszékének használta.

A házkutatás alkalmával a vádlott lakásában egy sor tiltott jellegű, nacionalista-soviniszta kiadványt találtak, [a következő] címeikkel: *A világ magyarságáért, Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés, Elfeljejtett magyar hadvezérek, Ki a magyar, Ocsúdó magyarság, Magyar föld – magyar élet*, és mások.

A bíróság előtti kihallgatáskor (150–151 l.) a vádlott elismerte, hogy tagja volt a Magyar Megújulás horthysta pártjának, és hogy könyvnyomatos prédikációkat írt a három létező kötetbe (II. iratsomó), amelyeket terjesztett a hallgatók között. A prédikációk írásához hozzájárultak Balint Francisc és Szekely Ladislau vádlottak is, megjegyezve azonban, hogy összességében tekintve a prédikációknak nincs ellenséges tartalmuk. Ellenséges, nacionalista-soviniszta tartalmuk azonban világosan kiténik a fent említett részletekből.

A vádlott beismerése mellett, az ellene felhozott tettek a prédikációk létével igazolódnak, amelyeknek tartalma határozottan ellenséges, valamint az ügyben, nyilvános ülések alkalmával kihallgatott tanúk vallomásaival is.

Így Lengel [!] Lorand [!] tanú (156. l.) elmondja, hogy a vádlottat egy munkaelemző ülés alkalmával, amelyet 1959-ben tartottak, megkérdezték, hogy felhagyott-e a Szovjetunió elleni gyűlöletével, amire a vádlott cinikusan válaszolt, hogy még nem hagyott fel. A tanú beszámolójának jelentősége, hogy a vádlottat úgy jellemzi, mint a társadalmi fejlődésnek és a szocialista lágér nemzeti közötti jó kapcsolatoknak a megátalkodott ellensége.

Szakacs [!] Nicolae [Miklós] (175. l.) és Sandor [!] Balazs [!] (177. l.) szemtanúk megerősítették a bíróságon, hogy amidőn hallgatók voltak a Protestáns Intézet unitárius szekcióján, kaptak három kötetet a vádlottól, kifizetve a munkadíjukat.

A vádlott védelmére javasolt Peterfi [!] Iuliu [Gyula] (178. l.) tanú megjegyzi a bíróság előtt tett tanúvallomásában, hogy 1959-ben egy munkaelemző gyűlésen a vádlottat megkérdezte Bende tanár, hogy felszámolta-e a rendszerrel szembeni ellenséges magatartását, mire a válasz nemleges volt.

Tanúvallomásának folytatásában a tanú nem számol be a vádlott számára kedvező körülményekről, csak annyit, hogy a vádlott jelenlétében nem nyilvánult meg ellenségesen.

Ezeknek a bizonyítékoknak a tükrében a bíróság bizonyítottan tartja a vádlott terhére felhozott cselekedeteket.

2) Balint Francisc vádlott ellenséges érzéseket táplálva az RNK-ban berendezkedett népi demokratikus rendszerrel szemben, és a magyar nacionalizmus és sovinizmus híve lévén, Simeny Dánilá vádlott javaslatára elfogadta, hogy ellenséges és nacionalista-soviniszta prédikációkat írjon, amelyeket átadott Simeny Dánilá-nak, aki ezeket a prédikációs kötetekbe beillesztette, és amelyeket azután a teológiai hallgatók és egyes unitárius lelkészek [között] terjesztett.

Így a vádlott átadott Simeny Dánilá vádlottnak 1957 tavaszán egy prédikációt, majd ugyanazon év nyarán öt prédikációt, a [következő] címeikkel: *Hála Istennek, Jézus útján, Engedjétek hozzám jönni a gyermekeket és Egy valódi keresztény*.

Bár látszólag – a prédikációknak adott címek szerint – úgy tűnhet, hogy azoknak vallásos jellegük van, mégis a tartalmukból világosan kiténik, hogy [azok] nélkülözik a vallásos fogalmakat, [és] nacionalista és soviniszta szellemű, a népi demokratikus rendszerrel szemben ellenséges és célzatos kifejezésekkel vannak helyettesítve.

Az iratsomó második kötetében található prédikációk tartalmából kiténik, hogy a vádlott eltávolodott lelkesi szerepkörétől, [és] nem vallásos gondolatokat, hanem sértegetéseket hirdetett a rendszer ellen.

Így *Az Istennek legyen hála* című prédikációban a vádlott egyebek mellett a [következőket] írja: „*Nem tudom, hogy ma, amikor annyiféle csábítással, különböző hírekkel, sokszori hitetlenséggel és kimondhatatlanul kemény és pihenést nem ismerő munkával találjátok szembe magatokat [...]. [...], gondoljunk arra a rettenetes dologra, mit az emberiség művel ma: a fegyverkezési versenyre. A legjobb acél, a legjobb autó, a legjobb cipő, a legjobb repülőgép, mindenből, ami a legjobb, háborús célra készül s mi legjobb esetben a másodosztályút [popup title="kapjuk" format="Default click" activate="click" close text="Az idézetnek ez utóbbi mondata a Jézus útján című prédikációból van.].”*

Íme tehát ahogyan a vádlott gondolkodik az országunkban épülő szocializmusról, elferdítve a valóságot, nem tesz mást, minthogy sértegetse a nép alkotó munkáját, amelyet ő fárasztónak tart, hogy a népet becsapják és, hogy háborús előkészületek folynak, holott a vádlott számára nem lehet idegen a szocialista lágér törekvése a világ népei közötti szilárd béke és együttműködés létrehozására.

A többi prédikációban a vádlott kijelenti, hogy Erdély kiszakadt az ezeréves haza testéből, hogy Erdély népe árva lett, hogy a magyar nép az idegenek prédájává vált, de az erdélyi magyar népek erős élni akarása van. A továbbiakban a vádlott a [következőket] írja: „*Sohase feledd, az igazi magyar lelkek mindig találkoznak. Dobayval annak idején beszélgettem Balazs [!] Ferencz [!] fent említett meséiről. Dobay így nyilatkozott: E mesék hivatva vannak [...], hogy mozgásba jöjjön az erdélyi magyar ifjúság, az erdélyi lélek lásson munkához, tegyen, áldozzon, minden igaz erdélyi magyar az erdélyi magyar szellem diadalmas jövőjéért.*” Majd a vádlott folytatja: „*Modernek akarunk lenni. Magyarul legyünk azok. Idegenektől [popup title="örizkedjünk [...]"] format="Default click" activate="click" close text="Ezek a mondatok nem Bálint Ferencztől, hanem id. Bárány Józseftől.*”

városfalvi lelkésztől származnak. Utóbbi Balázs Ferencről írott visszaemlékezését (Balázs Ferenc. Az erdélyi unitárius ifjúság örökké lobogó fátylaja (1900–1937) Bálint Ferencnek adta át, akinél a házkutatás alkalmával meg is találták a kéziratot.)"

Ezekkel az írásokkal a vádlott nem tesz egyebet, mint hogy az erdélyi magyar nép szemléletébe elülteti a román nemzetiségű lakosság elleni gyűlölet érzését, hogy fellobbantsa a nacionalista-soviniszta szellemiséget, és ellenforradalmi cselekedetekre buzdítson.

Balint Francisc vádlott ellenséges és nacionalista magatartása kítűnik azokból a házkutatás alkalmával lakásán talált, mélyen ellenséges jellegű anyagokból is (99–101. l.), amelyekből a vádlott ihletődött az általa írt és terjesztett prédikációkban – ezáltal [a vádlott] revizionista és nacionalista-soviniszta propagandát folytatott.

A bíróság előtti kihallgatáson (152–153. l.) a vádlott elismerte teljesen az ellene felhozott vádakot, azt állítva azonban, hogy a prédikációk, amelyeket írt, nem ellenséges tartalmúak, és hogy a lakásán talált anyagok nem voltak használva. [Ez a] kijelentés nem felel meg a valóságnak, mivel a prédikációk egyértelműen ellenséges jellegűt nem lehet letagadni, továbbá meg van állapítva, hogy a vádlott a lakásán tartott anyagokból ihletődött, mivel az általa írt prédikációknak a nagy része idézeteket tartalmaz azokból az anyagokból.

A vádlott beismerése mellett, az ellene felhozott vádak bizonyítva vannak az iratcsomó második kötetében található és lefordított (92., 96., 97. l.) prédikációkkal, valamint a lakásán talált anyagokkal (93–101. l.).

A vádlott védelmében tanúként kihallgatták [a következőket]:

Fechete [!] Adalbert [Albert] (179. l.), aki a vallomásaiban elmondja, hogy nincs tudomása arról, hogy a vádlott hazafias munkát végzett volna, csupán csak annyi, hogy egyszer megkérdezte, hogy mivel segíthetne a mezőgazdaság kollektivizálásának a kérdésében.

Frăteanu Ioan (180. l.) szintén elmondja, hogy nincs tudomása, hogy a vádlott támogatta volna a községben a hazafias tevékenységet, habár lelkeszi minőségében feladata volt, hogy felvilágosítsa a lakosságot, hogy részvényeket helyezzen el a községi takarékpénztárban.

Habár ezeket a tanúkat a vádlott javasolta azért, hogy igazolják azt a „hazafias tevékenységet”, amiről azt állítja, hogy végzett volna a községében, mégis ezek [!] nem számoltak be semmi pozitívumról. A vádlott ellen felhozott [bűn]cselekedetek tekintetében a tanúknak nincs semmiféle ismeretük, nem lévén közeli kapcsolatban a vádlottal, így a tanúvallomásaiknak nincs semmiféle használhatóságuk az ügyben.

3) Szekely Ladislau vádlott – szintén nacionalista-soviniszta és a népi demokratikus rendszerrel szembeni ellenséges érzéseket táplálva – Simeny Dániilá vádlott kérésére három ellenséges tartalmú beszédet írt, amelyeket 1957-ben átadott Simeny Dániilá-nak, aki három kötetbe szerkesztette az ő prédikációival és a Balint Franciscótól kapottakkal, és terjesztette ezt követően a hallgatóknak, valamint Szekely Ladislau vádlottnak.

Így *Az ember értéke* című prédikációjában a vádlott a jelenlegi államrendszerben az embert a gazdaság jövedelmező alapjának [!] tekintette, nyugtalanak, aki nyög és vérzik, mint Krisztus sebei [!], dolgozik, mint egy gép, és utána hallgat, mint a sír, de aki kész a lázadásra.

A fenti prédikációban a vádlott egyebek között [a következőket] írja: „*Az ember belekerült a tébolyult idők áramába s ebből nem lát kiutat. [...] A mai kor felfogása halálosan beteg. [...] A mai modernnek mondott megfogalmazás szerint a társadalom legértékesebb tőkéje, az ember jövedelmező gazdasági alap, cél-eszköz, vezethető alkatrész egy mechanikus világnézeti rendszerben, aki nyög és alkot, vérzik, mint Krisztus kezén a szegek helye, dolgozik, mint egy gép és hallgat, mint a sír. Kizsákmányolható, megváltható tőke [...]. Játékszer értékűvé vált az ember s mert ennek teremtet, lázadozni, bármely pillanatban kész.*”

A *Farsang a börtönben* című prédikációjában a vádlott írja: „[Az emberek] *Olyanná váltak, mint a kaméleon, mely a terep színét veszi fel, csak hogy hajthatatlan ellenségeit megtévessze. Az önvédelem legvégsőbb és legelkeseredettebb útja ez. [...] Felteszi az engedelmisség álarcát az arcra, melyen a lázadás tüze ég, a hallgatás, a némaság álarcát a szájra, mely a szabadság után kiált [...]. Az önvédelem álarcát szörnnyű napjai során a magyar nép is felvetette. Ezer éven át megpróbálta megtartani szabadság szerető, becsületes természetes önmagát.*”

Egy másik prédikációban a vádlott a XX. század kríziséről beszél. Egy [új] ember megszületését kívánva a Magyar NK-beli ellenforradalomra utal, és [így] összegez: „*küzdj és bízzál.*”

Elemelve ezeknek a prédikációknak a tartalmát, kétséget kizáróan megállapítható a népi demokratikus rendszerrel szembeni teljesen ellenséges alapállásuk; inzultálják államunk vezetését és a dolgozó emberek szocializmust építő alkotó lendületét, akiket kizsákmányoltnak tartanak, és [azt hirdetik], hogy elérkezik majd az idő, amikor fel fognak lázadni a jelenlegi rendszer ellen.

A vádlott nem mulasztotta el, hogy hasonló kijelentéseket tegyen a magyar népre vonatkozóan is, amelyet elnyomottnak és nyomorban élőnek tartott, [és amely felöltötte magára] az önvédelem álarcát [!].

A bírósági kihallgatáson a vádlott elismeri, hogy írt három prédikációt, amelyet kiadásra átadott Simeny Dániilá vádlottnak, megjegyzi azonban, hogy Simeny Dániilá megváltoztatta két prédikációjának a tartalmát, *Az ember értéke* című prédikáció tartalma (154–155. l.) azonban érintetlen maradt.

A vádlott beismerését megerősítik az iratcsomó I–II kötetéhez csatolt prédikációk (fordításban a 126., 127. l.).

A vádlott védelmére javasolt Gelbert [!] Emeric tanú (181. l.) elmondja, hogy jelen volt, amikor Simeny Dániilá megkapta az egyes beszédeket a vádlottól, és kijelentette, hogy nem értett egyet bizonyos részekkel. Simeny Dániilá végezhetett néhány javítást, de személyesen nincs tudomása arról, hogy végzett-e javítást vagy sem a Szekely Ladislau vádlott által írt prédikációk tartalmát illetően.

A vádlott egyébként fenntartja, hogy csak két prédikáció volt kijavítva, de, még ha Simeny Dániilá tett volna is bizonyos javításokat, a jellegük ugyanaz maradt – ellenséges természetű –, tény mely megállapított *Az ember értéke* című érintetlenül maradt prédikációból, amelynek tartalma ellenséges a népi demokratikus rendszerrel szemben.

A vádlott védelmében még kihallgatták Bartha Andrei és David Andrei tanúkat, akik a tanúvallomásaikban rámutattak arra, hogy a vádlottnak jó magatartása volt a községben, anélkül [azonban], hogy beszéltek volna a vádlottal szemben felhozott cselekedetéről.

Az ügyben felhozott bizonyítékokat figyelembe véve, a bíróság bizonyítottan tartja a vádlott terhére felhozott cselekedeteket.

Jogállás

A bemutatott és bizonyított tényállásból Simeny Danila, Balint Francisc és Szekely Ladislau vádlottak terhére, következik, hogy ezek [a személyek] a társadalmi rendszer elleni bűntudat bűncselekményét követték el, melyet a Btk. 209. tc. 2. pontjának a) betűje előír és büntet.

A tárgyi szempontot a népi demokratikus rendszerrel szembeni ellenséges és nacionalista-soviniszta szellemiségű prédikációk írása képezi. A vádlottak ezekkel a prédikációkkal rágalalmazták a jelenlegi rendszer megvalósításait, elnyomottnak és jogfosztottnak tartva az Erdély területén élő magyar nemzetiségű lakosságot. Mindezek olyan természetű cselekedetek, amelyek veszélyes nyugtalanságot válthatnak ki az államban fennálló társadalmi rendszer ellen.

A szubjektív szempont a vádlott által követett azon célkitűzésben áll, hogy elégedetlenséget keltsen a magyar lakosság soraiban, és fenntartsa ennek tudatában a soviniszta nacionalizmust.

Elfogadván [!] összességükben az ilyen veszélyes és büntetőtörvény által szankcionált cselekedetek következményeit, és figyelembe véve a K[atonai] I[igazságszolgáltatási] T[örvény]k[önyv] [Codul Justiției Militare] 463., 304. tc. és a Btk. 25. tc. 6. pontja előírásait is:

Ezekért az okokért, a Törvényszék a Katonai Ügyész következtetéseivel, egyöntetű szavazattal bűnösnek nyilvánítja Simeny Danila, Balint Francisc és Szekely Ladislau vádlottakat a társadalmi rend elleni bűntudat bűncselekménye miatt, melyet a Btk. 209. tc. 2. pontja. a) betűje előír és büntet.

Figyelembe véve, hogy nincsenek enyhítő körülmények a vádlottak javára

Következőképpen

A Törvényszék

A Nép nevében határozza,

egyöntetű szavazattal, elítéli a vádlottakat, alkalmazva a Btk. 209. tc. 2. pontja, a) betűjét, az 59., 58. tc. 3–5. pontjait és a Btk. 25. tc. 6. pontját:

1. Simeny Danila: 7 (hét) év korrekciós börtönre, 5 (öt) év korrekciós jogvesztésre és a személyes vagyon teljes elkobzására.
2. Balint Francisc: 5 (öt) év korrekciós börtönbüntetésre, 4 (négy) év korrekciós jogvesztésre és a személyes vagyon teljes elkobzására.
3. Szekely Ladislau: 4 (négy) év korrekciós börtönbüntetésre, 3 (három) év korrekciós jogvesztésre és a személyes vagyon teljes elkobzására.

A Btk. II. bekezdésének 320. tc. alapján fenntartja a vádlottak őrizetben tartását.

Arra kötelezi, hogy fizessenek az államnak mindegyik 500 (ötszáz) lej perköltséget, a KIT. 304. tc. alapján pedig elrendeli a büntérgyak elkobzását.

A Törvényszék, visszatérve ezután a nyílt ülésbe, az Elnök felolvassa a fenti tényállást fellebbezési joggal.

Kelt, és felolvasatott 1960. május 20-án.

Elnök, Văleanu Simion,
Petre

Népi ülnökök: Tulbure Constantin igazságügyi őrnagy

Golban

Írnok: [olvashatatlan aláírás]

Jelzet: Consiliul Național Pentru Studierea Arhivelor Securității. Arhiva operativă. Dosar anchetă Semény Dănilă, Balint Francisc și Székely Ladislau. P 014061, Vol. 1. 186–189. f. – Eredeti, gépelt, aláírással

A dokumentumokat román nyelvből fordította: Pál János

Címkék:

[1956](#) ^[3]

[megtorlás](#) ^[4]

[unitárius](#) ^[5]

[Securitate](#) ^[6]

[Románia](#) ^[7]

[Kolozsvár](#) ^[8]

Kiadás: 16. évfolyam (2016) 5. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/1956-es-kovetkezményei-simen-daniel-unitarius-teologiai-tanar-eletpalyajaban>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/1956-es-kovetkezményei-simen-daniel-unitarius-teologiai-tanar-eletpalyajaban>

[2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/archivnet/1956/simen_daniel_02.jpg

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/1956>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/megtorlas>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/unitarius>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/securitate>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/romania>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kolozsvar>